Inozemska izdaja

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 71 — Ljubljana, torek 30. marca 1943-XXI — Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkim Jutrom« Lir 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Violenti contrattacchi in Tunisia

L'azione avversaria duramente ostacolata — Intervento dei velivoli dell'Asse nella lotta

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 29 marzo 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1038:

Nel settore meridionale del fronte tunisino nostri violenti contrattacchi, appoggiati da mezzi corazzati, hanno duramente ostacolato l'azione avversaria.

Sotto la pressione di preponderanti forze nemiche alcuni caposaldi sono stati sgomberati.

Velivoli italiani e germanici intervenivano nella lotta; in duelli aerei cacciatori tedeschi abbattevano due apparecchi.

Siloviti protinapadi v Tunisu

Sovražna akcija močno ovirana — Poseganje osnih letal v borbo

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 29. marca naslednje 1038. vojno poročilo:

V južnem odseku tuniškega bojišča so naši siloviti protinapadi, ki so jih podpirali oklopni vozovi, močno ovirali sovražno akcijo.

Pod pritiskom močnejših sovražnih sil so bile nekatere postojanke izpraznjene. Italijanska in nemška letala so posegala v borbo; v letalskih dvobojih so nemški lovci sestrelili dve letali.

Anglosaška razočaranja v Tunisu

Stockholm, 27. marca. s. Objavljeno je bilo pismo, ki ga je general Montgomery poslal Churchillu pred začetkom zavezniške ofenzive. Pismo nedvomno kaže, kakšno težko nalogo so si naprtili Angleži in njihovi zavezniki. Montgomery pravi v tem pismu, da je pripravljen na »zelo trd odpor Rommela in da bo bitka, ki bo najsilovitejša izmed vseh, v katerih so se Angleži doslej borili, potekala z menjajočo se srečo«.

Ves optimizem, ki so ga londonski krogi v tednu pred pričetkom ofenzive kazali, se je docela razblinil. Angleški vojaški strokovnjaki pišejo, da zavezniki ne bodo imeli samo opraviti z rešitvijo težavne naloge, temveč bo postal izid bitke lahko popolnoma ugoden za Os in bi pomenil pravo katastrofo za Angleže in Američane, če ne bodo postopali z največjo previdnostjo.

»Daily Mail« piše, da je Rommel vsekakor zbral v Tunisu mnogo vojakov in potrebščin ter se popolnoma pripravil na dokončen napad zaveznikov. Vojaki Osi, dodaja list, se borijo kakor tigri. Z vsem tem London inW ashington nista računala in vse kaže, da sta se v svojih računih zopet zmotila. Montgomery je zagrešil napako, da je podcenjeval sovražnika in ni videl, da bo bitka na črti Maretha še bolj huda in krvava za 8. armado, kakor je bila pri El Alameinu.

Major Sheppard piše v »Daily Heraldu« dosledno: Šele sedaj vemo, kakšne ovire so na naši poti. Marethova črta je mnogo močnejša, kakor so mislila naša poveljništva. Bitka bo zelo dolga in nas bo stala mnogo krvi, toda vsak neuspeh bo vsaj zdravilna lekcija za optimiste, ki preplavljajo našo državo.

Civilna komisariata na Siciliji in Sardiniji

Rim, 28 marca. s. S Kr. dekretom z dne 23. marca so bili pri poveljstvih na Siciliji in Sardiniji ustanovljeni komisariati za civilne zadeve z nalogo, da vzporedijo civilno službo na obeh otokih z ozirom na vojno stanje. Za civilna komisarja sta bila imenovana prefekta Testa na Siciliji in Bruno na Sardiniji

*

Povišanje pokojnin in invalidnin

Rim, 27. marca s. Objavljen bo zakonodajni ukrep, s katerim se po navodilih, izdanih ob 20-letnici fašizma, določajo pravila za povišanje starostnih in invalidskih pokojnin in novi ukrepi za davkoplačevalce v svrho kritja izdatkov za to povišanje. S tem ukrepom se vse starostne in invalidske pokojnine povišajo s 1. aprilom za 25%. Nadaljnji priboljšek, ki ga prinaša ta dekret, obstoja v povišanju od 300 na 500 lir in od 1000 na 1500 lir najmanjše in največje odškodnine v primerih smrti po 1. aprilu. Ukrep ne bo imel za posledico nobenih višjih dajatev v breme delavcev. Glavno breme bodo nosili delodajalci, ki bodo morali dvojno prispevati k zavarovanju za invalidnost in starost. Večina delavcev bo lahko prejela povišanje pokojnine skupno z obrokom za mesec maj.

Večja zaposlitev invalidov v javnih ustanovah

Rim, 28. marca. s. V predsedništvu ministrskega sveta se je sestala posebna komisija za proučevanje prošenj Nacionalnega združenja pohabljencev in vojnih invalidov in narodne ustanove vojnih invalidov. Prošnje predlagajo večjo zaposlitev pohabljencev in vojnih invalidov, zlasti onih iz sedanje vojne, in sicer v državni upravi in javnih zavodih. Komisija je predlagala, naj se zviša od 20 na 40 odstotkov kvota podrejenih mest, ki naj se podelijo obvezno vojnim invalidom v državni upravi in v javnih zavodih. Pomožne ustanove s prostimi mesti, ki nimajo še predpisanega števila zaposlenih invalidov, morajo razpisati natečaje in rezervirati po zakonu pripadajoča mesta invalidom. Narodne javne ustanove naj sprejmejo v vsaki pokrajini primerno število invalidov v razmerju z ostalim osebjem, s čimer naj se prepreči, da bi uradi v velikih mestnih središčih ne sprejeli preveč invalidov v škodo ostalih pokrajin. Komisija je predlagala tudi nekaj ukrepov, ki naj zagotove vestno izpolnjevanje veljavnih pravil za zaposlevanje pohabljencev in invalidov v javnih ustanoah.

Predlogi komisije so bili predloženi Duceju, ki jih je odobril in odredil, naj se takoj izvajajo.

*

Smrt 17-letnega mladeniča na bojišču

V Rimu so te dni proslavili spomin 17-letnega Oskarja Lucangelija, avantgardista in prostovoljnega člana skvadrističnega bataljona »Tevere«. Lucangeli se je narodil v Rimu 30. novembra 1925 ter je živel v naselbini Acilia. Že njegov oče je bil član skvadrističnega bataljona »Tevere« in ko je sodeloval kot prostovoljec v abesinski vojni, si je njegov sin želel, da bi tudi sam dorasel za orožje. Ta želja se mu je izpolnila ter je kot sedemnajstletnik odrinil na bojišče, kjer ga je zadela krogla naravnost v srce.

DUCE MED SVOJIMI LETALCI

Resnobne proslave ob 20 letnici ustanovitve Kr. letalstva — Visoka Ducejeva pohvala letalcem — Torpedna letala nove konstrukcije

Rim, 28. marca. s. Dvajsetletnico ustanovitve Kr. letalstva so proslavili z resnobnimi obredi na letališčih in v letalskih ustanovah. Ob obletnici so izobesili narodno zastavo na rimskem kapitolskem stolpu in na senatorski palači. Kr. letalstvo je stražilo v Beneški palači. Duce je hotel podeliti posebno svečanost dogodku, ki spominja na ustanovitev njegovega orožja, s svojo navzočnostjo med letalci.

Ob spremstvu šefa Glavnega stana, šefa štaba Letalstva ter šefov Glavnega stana Vojske, Mornarice in Milice, podšefa Glavnega stana, podtajnika v vojnem ministrstvu in poveljnika Kr. karabinjerjev je bil Duce sprejet na nekem letalskem oporišču od podšefa Glavnega stana Letalstva ter od generala eskadre, generala divizije in generala brig. Kr. Letalstva. Ob predpisanih zvokih tromb in pozdravu postrojenih oddelkov je Duce najprvo pregledal častno stražo, nato so pa na letališčih dvignili njegov prapor.

Duce je nato v uniformi prvega maršala imperija pregledal oddelke, obsegajoče bataljone Kr. letalstva akademije, tečajev oficirskih gojencev, letalskih kolegijev in protiletalskih formacij. Poveljnik oddelka je podal raport. Godba Kr. letalstva je zaigrala Kraljevo koračnico in Giovinezzo, obenem pa sta mogočno odmevala pozdrav Kralju in pozdrav Duceju. Po poklonitvi pred zastavo letalstva, katero so za to priliko prinesli na letališče, je Duce pregledal postrojene skupine. V popolnem redu so se vrstila letala skupine torpednih letal nove konstrukcije, pripravljene za uporabo. Duce, kateremu sta šef štaba Kr. letalstva in poveljnik skupine dajala pojasnila, je pregledal celotno postrojitev. Posadke vsakega letala so stale poleg svojih letal. Duce je govoril z mnogimi vodji posadk in je stopil v eno izmed letal, kot strokovnjak pregledal naprave in orožje ter se razgovarjal z letalskimi specialisti, katerim je zastavljal vprašanja.

Od eskadre do eskadre je med Ducejevim pregledom odmeval pozdrav. Dolgo in podrobno je Duce pregledoval nato naslednje postrojitve letal novega tipa, ki so jih ob tej priliki zbrali na letališču. Duce je hotel, da se v njegovi nazočnosti preizkusi orožje teh letal. Izvedenih je bilo nekaj poizkusov, ki so pokazali izredno moč orožja, konstruiranega v italijanski letalski industriji.

Duce se je podal pred hangarje, kjer je bil pripravljen oder, na katerega je stopil s šefom glavnega stana Kr. letalstva. Oddelke, ki so se med tem postrojili v četverokotu, je kratko in ponosno nagovoril. Posadke so nato v zboru zapele »Giovinezzo« in himno Rima. Po izkazanih časteh je odšel Duce v neko opazovalnico in prisostvoval vežbam skupin in posameznih letal ter ob koncu izrekel svoje popolno zadovoljstvo.

Duce je nato odšel z letališča. Oddelki so ga pozdravili s predpisanimi častmi. Potem je Duce sklical k raportu ob navzočnosti podtajnika in šefa glavnega stana Kr. letalstva letalske generale in šefe osrednjih ustanov v ministrstvu, katerim je izrazil svojo visoko pohvalo za njih delo v sedanji vojni. Nato je Duce sprejel italijanske letalske industrijce, katerim je dal navodila za delo, ki naj se opravi v svrho ojačenja do mej človeške možnosti proizvajalna sposobnost naroda na področju letalskega oboroževanja.

Proslave ob 20letnici letalstva je zaključil državni podtajnik general Fougier s poveličevanjem junaških dejanj letalstva v radiu.

Dopolavoro za družine letalcev

Rim, 28. marca. s. Ob 20 letnici letalstva je Dopolavoro po nalogu PNF poslal v najmanjša in najbolj oddaljena vojna ali zasilna pristanišča junaškim tovarišem letalskega orožja otipljiv znak misli celotnega italijanskega naroda, predstavljajoč ljubko darilo in uro duhovnega odmora. Pokrajinski dopolavoristi so pod vodstvom fašističnih federacij tekmovali med seboj v najrazličnejših pobudah. Niso prirejali samo razvedrilnih manifestacij, temveč so se posvetili tudi ranjencem ter družinam padlih letalcev in sirotam letalcev ter družinam manj premožnih tovarišev letalstva, ki so na najbolj oddaljenih frontah. Organiziranih je bilo na stotine predstav, kinematografskih uprizoritev in loterij ter je bilo razdeljenih na tisoče denarnih nagrad. Fašistične žene so podarile nekemu oddelku letalstva v Genovi prapor. Trije prapori so bili darovani tudi trem oddelkom v pokrajini Taranto, kjer je pokrajinski Dopolavoro podaril med drugim tudi radijske aparate.

V Goriziji so prireditve obsegale tudi velik sportni nastop s sodelovanjem 200 atletov letalstva. V Veneziji je pokrajinski Dopolavoro razdelil med tovariše letalce znak v spomin na proslavo 20 letnice z levom sv. Marka kot simbolom »Serenissime«. Za spominske slavnosti je OND dokončil nad 4 milijone lir.

Na Egejskih otokih in v Grčiji so bile prireditve posebno pomembne. Predsedništvo OND je znatno prispevalo za boljši uspeh prireditev. V krajih, kjer so nemški oddelki, so bile prireditve, na katerih so se pobratili z veliko prisrčnostjo letalci Osi. Povsod so proslave dale povod za izkazovanje hvaležnosti in ljubezni do Duceja.

Göringova poslanica Duceju

Rim, 28. marca. s. Letalski general eskadre Max vitez von Tohl, nemški letalski ataše pri nemškem veleposlaništvu v Rimu, je ob spremstvu drugega letalskega atašeja izročil Duceju naslednjo poslanico:

»Duce, Vaše slavno sinje orožje lahko na današnji dan s ponosom gleda na svoje 20-letno življenje. Kot prvi državnik ste spoznali važnost močne letalske sile kot avtonomnega orožja ter ste napotili navdušenje in konstruktivne sile svojega naroda za uresničenje te naloge.

Pod vodstvom nepozabnega prijatelja letalskega maršala Itala Balba je bilo ustvarjeno sredstvo, ki je v viharnem zagonu kmalu delalo čudeže v svetovnem letalstvu. Polet na 55.000 km podpolkovnika De Pineda leta 1924., brzinski rekordi majorja De Barmadija in marešala Angella leta 1926. poleti atlantske eskadre leta 1930. in 1932. in višinski rekord podpolkovnika Pezzija leta 1937. so bili akcije, ki so vzbujale pozornost in so nepozabni mejniki v razvoju letalstva.

Med zavzetjem Abesinije in v španski vojni je Vaše letalstvo dokazalo, kakšnih borbenih akcij je sposobno in kakšni junaški duh ga preveva. V borbi za svobodo na našem kontinentu stoje fašistični letalci v zvestem bratstvu v orožju ob strani naših letalcev. Tovarištvo in skupnost v borbi, preizkušeno že v španski vojni, sta dosegli zmago za zmago svojim zastavam ne se vedno znova uveljavljata v skupni borbi za naš obstoj.

Dvigajoč misel k padlim junakom pozdravljam danes Vas, Duce, in vse tovariše Kr. letalstva. Vem, da njih letalski duh ne bo nikoli klonil in bo prispeval h končni zmagi. Vaš Göring.«

Odbiti sovjetski napadi

Hude sovražnikove izgube ob Ilmenskem in Ladoškem jezeru

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 29. marca. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V južnem in srednjem delu vzhodne fronte so bili tudi včeraj samo krajevni boji.

Severnovzhodno od Orla je bilo v odseku ene pehotne divizije izmed 8 letal, ki so v nizkem poletu napadla, sestreljenih 7, med njimi 4 letala z znanimi bojnimi letalci.

Južno od Ilmenskega jezera in tudi pri Ladoškem jezeru je sovražnik zopet začel napade, ki so trajali ves včerajšnji dan. Bil je s hudimi krvavimi izgubami zavrnjen.

Tudi včeraj je sovražnik obnovil svoje napade na številnih mestih tuniške fronte in je bil zopet krvavo zavrnjen. V južnem Tunisu so se izjalovili sovražnikovi poskusi za obkolitev. Ob odločnem odporu in protinapadih naših gibljivo se borečih čet so nemško-italijanski oddelki v tem odseku fronte po načrtu zasedl nove postojanke.

Pri napadih sovražnih letalskih sil na kraje v zasedenem zapadnem ozemlju je imelo prebivalstvo visoke izgube. Med temi napadi in ob norveški obali je sovražnik izgubil 18 letal.

Oddelek nemških težkih bojnih letal je preteklo noč ponovno odvrgel na industrijski kraj Norwich mnoge rušilne in zažigalne bombe.

Živahno delovanje nemškega letalstva

Berlin, 28. marca. s. V dopolnilo k današnjemu vojnemu poročilu se doznava iz tukajšnjih vojaških krogov, da so boljševiki včeraj zopet napadli južno od Ladoškega jezera toda samo na omejenem prostoru. Vsi poizkusi sovražnika, da bi tu vdrl v nemške črte, so se izjalovili v ognju nemških čet, ki so prešle v protinapad in zadale sovražniku krvave izgube.

Glede delovanja letalstva v nekaterih odsekih vzhodne fronte se doznava iz tukajšnjih krogov, da so skupine bombnikov včeraj napadle s smrtonosno učinkovitostjo ofenzivne priprave sovražnika v odseku kubanskega mostišča. Izvedle so tudi uspele napade v južnem in srednjem odseku vzhodne fronte na važne vojaške objekte in oskrbovalna središča. Med temi napadi so bila zadeta in porušena skladišča, železniške naprave in vlaki. Cilj novega silovitega napada iz zraka je bilo tudi mesto Batajsk in njegovo važno železniško križišče ter kolodvor v južnem odseku fronte, ki ga je letalstvo že prejšnje dni močno bombardiralo. Zaporedni valovi številnih bombnikov-strmoglavcev so se vrstili nad poslopji, med katerimi so bili remiza za lokomotive in važna skladišča vojnih potrebščin. Zelo številne bombe velikega in največjega kalibra so zadele zgradbe, nad katerimi so se takoj dvignili visoki stebri dima ob oglušujočih eksplozijah. Napad je trajal skoraj dve uri in požari so bili vidni iz velike daljave. Istočasno so nemška letala zopet silovito napadla železniško križišče Svobodo, ki jo že več dni napadajo. Zadetih je bilo mnogo vlakov.

Uspešna protiletalska obramba Berlina

Berlin, 28. marca. s. To noč so angleški bombniki zopet teroristično napadli Berlin. Prileteli so kasno zvečer, ko se luna še ni pokazala, v upanju, da bodo ušli nemškim nočnim lovcem. Še preden so bombe padle na Berlin, je bilo sporočeno, da je bilo zrušenih pet sovražnih bombnikov. Vsake četrt ure so potem prihajala poročila iz pristojnega vira o nadaljnjih letalskih zmagah, ki so jih dosegli nočni lovci in silovita obramba protiletalskega topništva. Prvi val sovražnih letal, ki mu je uspelo preleteti obrambni pas glavnega mesta z zapada in juga, je samo deloma dosegel mestno področje. Sovražni piloti so se morali v vsej naglici znebiti svojega tovora bomb in se vrniti. Drugi val je bil popolnoma razpršen in pognan proti zapadu. Samo majhen odstotek sovražnih letal je lahko preletel zaporni pas in odvrgel rušilne in zažigalne bombe na bivališča. Povzročena je bila škoda zlasti v stanovanjskih hišah. Prebivalstvo je z gasilci požrtvovalno sodelovalo pri gašenju požarov in pri pomoči poškodovancem, da škoda ni bila prevelika. Med zadetimi poslopji so tudi bolnišnice in zgodovinska poslopja. Ni še mogoče prikazati popolno sliko škode, vendar se lahko brez nadaljnjega trdi, da to pot Angleži niso dosegli cilja, ki so si ga postavili.

Odbit letalski napad na Francijo

Berlin, 29. marca. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je včeraj pozno popoldne oddelek sovražnih letal preletel področje ob izlivu Seine v spremstvu lovskih letal. Nemški lovci so takoj prestregli sovražni oddelek in ga prisilili v borbo. Po doslej dospelih vesteh so nemški lovci sestrelili eno štirimotorno letalo in 6 lovskih letal tipa »Spitfire«. Sovražni oddelek je bil prisiljen odvreči iz višine svoj tovor bomb, ne da bi mogel opaziti cilje. Povzročena škoda je nepomembna. Neko drugo sovražno letalo je strmoglavilo ob zapadni francoski obali. Razen tega sta bili dve britanski lovski letali sestreljeni včeraj ob norveški obali.

Žrtve boljševiškega terorja

Rim, 27. marca s. Nansenova komisija je objavila naslednje uradne podatke o tragični bilanci boljševiških žrtev v Španiji in ostalih evropskih državah:

Španija: Med revolucijo l. 1936 je bilo umorjenih 12 škofov ter 17.500 duhovnikov in menihov.

Letonska: V enem letu je bilo ustreljenih 1355 oseb, 32.895 oseb pa je izginilo. Bile so aretirane in odpeljane.

Estonska: Umorjenih je bilo 1178 oseb, deportiranih 60.911, 6000 otrok je izgubilo očeta in mater. L. 1940 je bilo obsojenih 1308 oseb, l. 1941 5063 oseb, v juniju l. 1941 je bilo vrženih v ječo 1478 oseb, 1103 osebe so bile pa aretirane.

Litva: Umorjenih 1100 duhovnikov, 15.000 Litovcev je umrlo po mučenju. Od 22. do 27. junija 1941 je bilo umorjenih 5000 oseb, od 14. do 21. junija 1941 pa deportiranih 50.000 oseb.

Rusija: Čeka je od l. 1917 do 1923 ustrelila 1,761.065 ljudi in sicer 25 škofov, 1215 duhovnikov, 6575 profesorjev, 8800 zdravnikov, 54.850 oficirjev, 260.000 vojakov, 10.500 policijskih agentov, 42.000 orožnikov, 19.850 uradnikov, 344.250 izobražencev, 815.000 kmetov in 192.000 delavcev. V letih 1922-1923 je lakota zahtevala 10 milijonov smrtnih žrtev, od teh 1 milijon samo v Ukrajini. 500.000 Nemcev z Volge je bilo deportiranih v Sibirijo.

Poljska: 1,800.000 ljudi je bilo odpeljanih v Sibirijo, od teh jih je 1,400.000 izginilo.

Turški tisk o angleškem izdajstvu Evrope

Ankara, 28. marca. s. Turški tisk zelo pozorno zasleduje zadržanje londonskih političnih krogov, ki vedno bolj popuščajo spričo namer Rusije glede Evrope. Neki članek v »Timesu« predlaga, naj se prepusti polovica Evrope boljševiškemu vplivu. List »Vakit« piše, da bi tak članek ne presenetil, če bi izšel v moskovskem tisku, ker izraža popolnoma bodočo boljševiško politiko, ker pa je bil objavljen v Londonu, daje povod za resna razmišljanja. V bistvu uničuje vse prejšnje trditve o svobodi evropskih narodov, ki jih je izrekla Anglija.

Ovekovečenje spomina Itala Balba

Ferrara, 28. marca s. Davi se je sestal v vladni palači ob prisotnosti ministra Cinija odbor za počastitev padlih v Tobruku. Na seji so podrobno razpravljali o obširnem programu za razne pobude, ki se bodo postopoma izvšile za poveličevanje in ovekovečenje spomina Itala Balba. Sklenjena je bila takojšnja ustanovitev ustanove Italo Balbo, ki bo v prvem domu ferrarskega fašizma zbrala dokumente o mnogoterem udejstvovanju Itala Balba.

Poklonitev italijanskega tiska

Rim, 28. marca. s. Minister za ljudsko kulturo se je ob spremstvu državnega podtajnika, direktorja za zunanji tisk, direktorja italijanskega tiska in direktorjev agencij in listov v Rimu popoldne podal v ministrstvo za letalstvo in se poklonil v svetišču junakov letalstva, ob katerem je imel častno stražo odred letalcev. Ministra je sprejel podtajnik Fougier z visokimi letalskimi oficirji. Minister z ljudsko kulturo je položil velik lavorjev venec na ploščo, v kateri so vklesane imena slavnih padlih, in enak venec na ploščo Bruna Mussolinja s posvetilom: »Brunu, imetniku zlate kolajne — italijanski novinarji.«

Eksc. Polverelli in zastopniki italijanskega tiska so ostali zbrani nekaj trenutkov z dvignjeno roko in z mislijo na padle junake pred spomeniki. Kratek obred v strogo vojaškem slogu se je zaključil s pozdravom Duceju.

Nov odpor proti Rooseveltovi politiki

Obširno gibanje proti ponovni izvolitvi Roosevelta za predsednika Zedinjenih držav

Buenos Aires, 28. marca s. V Zedinjenih državah se razvija značilen politični pokret, ki skuša posredno preprečiti zopetno izvolitev Roosevelta za predsednika republike. Pokret, ki mogočno odmeva v javnosti, hoče doseči, da bi bila predsedniška doba omejena na največ 8 let. Parlamenti v 5 zveznih državah so z veliko večino glasov odobrili ustavni amandman, ki prepoveduje predsedniku republike zopetno kandidaturo po dveh štiriletnih dobah predsednikovanja v Beli hiši. O predlogu bosta sklepala tudi parlamenta v Visconsinu in Nebraski. Ko bo odobren od treh četrtin Zveznih držav, bo postal avtomatsko ustavni zakon neodvisno od odobritve kongresa. Da se to lahko zgodi, ni izključeno, kajti južne države s pretežno poljedelskimi interesi, so bile strahovito prizadete z Rooseveltovo politiko cen. V tem delu Zedinjenih držav so vedno bolj nenaklonjeni New Dealu. »Saturday Evening Post« je objavil članek guvernerja Lusiane, demokrata Sajonesa, ki je napadel Roosevelta in njegovo politiko, ga obdolžil nevednosti in nesposobnosti ter mu naprtil odgovornost za gospodarski in politični nered, ki vlada v državi. Nesposobni so tudi njegovi svetovalci in izvrševalci, kar še bolj stopnjuje krizo.

Nered v prehrani ameriškega prebivalstva

Buenos Aires, 28. marca s. Iz Washingtona poročajo, da ni mogoče naraščajoče prehranjevalne krize rešiti niti z racioniranjem, ki se bo jutri pričelo, niti z ustanovitvijo prehranjevalnega ministrstva. Pristojni ljudje trdijo, da je nered v razdeljevanju živil glavni vzrok krize. Mnogo področij v prihodnjih tednih ne bo moglo dobiti obrokov mesa. Najbolj prizadet je New York. Vse mesarije so skoraj zaprte in mesarji pripravljajo protestno stavko proti vladi. 2.000 mesarjev je organiziralo demonstracije v Broocklinu. Demonstranti so naskočili več motornih vozil, natovorjenih z mesom.

Pomanjkanje delovnih sil v Fordovih tvornicah

Buenos Aires, 28. marca. s Zastopnik Fordovih podjetij je sporočil vladi v Washingtonu, da je potrebno 85.000 delavcev za obratovanje letalskih podjetij v Willewerumu. Nabiranje delavstva doslej ni imelo posebnega uspeha in zaradi tega podjetja še vedno niso v obratu.

Uničena ameriška pošta

Buenos Aires, 28. marca. s. Ameriško mornariško ministrstvo je objavilo, da je bilo zaradi potopitev ladij na Atlantiku, katere so torpedirale podmornice Osi uničenih 2000 poštnih vreč za ameriške vojake v Angliji in severni Afriki, na Islandu in v Egiptu.

Nad švedsko ponesrečeno angleško letalo

Stockholm, 29. marca. s. Angleško letalo, ki je včeraj priletelo nad švedsko ozemlje, je strmoglavilo v bližini Ulrichama. Posadko, ki je zapustila letalo s padali, so švedske vojaške oblasti internirale.

Neporušno prijateljstvo med Italijo in Japonsko

Pomembna svečanost v Bariju — Poslanica šefa japonskega veleposlaništva — Občudovanje za junaštvo naroda in Oboroženih sil Italije

Bari, 29. marca s. Včeraj zjutraj je prispela japonska misija pod vodstvom veleposlanika Sozija, ki je zastopal japonskega poverjenika poslov. Misija je bila sprejeta s toplimi manifestacijami simpatije in vzajemnosti do močnega japonskega naroda. Gostje so se poklonili v svetišču padlih fašistov in obiskali sedež federacije borbenih fašijev ter počastili v baziliki Sv. Nikolaja padle v vojni in položili lavorjeve vence, nakar so odšli na telovadišče GILa in prisostvovali izpitu za atlete instruktorje. Nato so se podali na Kr. univerzo »Benito Mussolini«, kjer so se udeležili otvoritvene slavnosti sekcije družbe prijateljev Japonske v Bariju. Župan je prisrčno in prijateljsko pozdravil v imenu mesta zastopnike zavezniške sile. Odgovoril je veleposlaniški svetnik Oriu, ki je prečital naslednjo poslanico vodje veleposlaništva v Rimu:

»V duhu sem na otvoritvi sekcije prijateljev Japonske v Bariju in ob tej priliki z veseljem prisrčno pozdravljam vse zbrane. Mislim, da je zelo pomembno, da se prav v Bariju, ki je med najvažnejšimi italijanskimi pristanišči, za promet z vzhodom, ustanavlja družba prijateljev Japonske in želim, da bi prav zaradi tega, ker se nahaja v tem mestu Italije, ki je med najbližjimi Japonski zaradi svojega zemljepisnega položaja, prispevala bolj kot katera koli k pospeševanju prijateljskih odnosov med Japonsko in Italijo v bližnji bodočnosti.

Kadar imamo v mislih družbo prijateljev Japonske, bi morda kdo menil, da so samo njegovi člani naklonjeni moji državi. Jaz pa mislim, da imam prav, če trdim, da vseh 55 milijonov Italijanov globoko ljubi Japonsko. Prav zaradi tega čustva Italijanov za veliki narod na vzhodu, ki je prijatelj in zaveznik, čutim okrog sebe, čeprav prebivam v Italiji šele leto dni, ozračje tople in odkrite prisrčnosti, tako da imam prijeten občutek, da živim n asvoji rojstni zemlji.

Ta sorodnost čustva med obema državama, je več kot naravna, če pomislimo na številne skupne značilnosti Italije in Japonske. Obe obkroža morje, ozemlje obeh se razširja ob isti hmeridianih, obe imata gorate pokrajine in čudovite naravne lepote. Tako Italija, kakor Japonska sta mladi glede na moderno državno ureditev, obe pa imata čudovito večtisočletno zgodovino, iz katere črpata najlepše tradicije, umetnost in kulturo, ki jim dajejo pravico do vodilne misije na zapadu, oziroma na vzhodu v svrho reorganizacije sveta na podlagi novega reda, ki naj zagotovi njima in narodom dobre volje, ki z njima sodelujejo, svetlo bodočnost. Prav ti zgodovinski, zemljepisni in socialni ideali, pojasnujejo, zakaj sta oba naroda postala najboljša prijatelja, brž ko jima je zgodovina omogočila, da sta se zopet združila.

Popolna istovetnost idealov nas je prisilila v vojno, v kateri gre za naš obstoj. Borimo se proti skupni msovražnikom, ki nam zaman skušajo preprečiti reorganizacijo svetovne družbe na večnih temeljih pravice. Italijanski vojaki, ki se hrabro bore na afriški in vzhodni fronti, se zavedajo, da se ne bore samo za zmago Italije, temveč tudi za našo zmago.

Italijanskemu borcu gre priznanje vseh nas Japoncev, priznanje, ki se najlepše izraža v spisih malih učencev naših osnovnih šol. Naši vojaki, ki se bore na daljnjih oceanih, tudi žrtvujejo svoje življenje za zmago Italije. Več tisoč kilometrov loči Pacifik od Sredozemskega morja, toda italijanski in japonski borec, oba brata čutita, da se borita drug ob drugem, združena v skupni radosti in še bolj v skupnem žrtvovanju.

Odveč je pripomniti, da so duhovne vezi, ki družijo naše vojske prav tako globoke med tistimi, ki delajo na notranji fronti naših držav. Važna naloga članov družbe prijateljev Japonske je, da te vezi še bolj ojačijo. Zahvaljujem se Vam, ker ste hotelj spontano prevzeti to nalogo, da se ovekovečijo odnosi med Italijo in Japonsko, dveh narodov, ki bosta deležna iste usode, in to ne samo do skupne zmage, temveč zlasti v mirnem času, ki bo zmagi sledil. Pozdravljam italijanski narod, ki prenaša kakor en sam mož sedanji odločilni trenutek in premaguje vse ovire ter želim vedno večjo srečo hrabremu italijanskemu orožju.«

Poslanico so navzoči sprejeli z navdušeno ovacijo Japonski. Rektor Kr. univerze profesor Tosci, predsednik novega društva prijateljev Japonske, je pozdravil v imenu univerze in prečital poslanico barona Aloisija, Kr. veleposlanika in predsednika osrednjega društva prijateljev Japonske. Nato je akademik Italije Eksc. Tuzzi govoril o verskem in narodnem duhu Japonske ter učinkovito prikazal tesni odnos med božjim in človeškim, iz katerega izhajajo junaške kreposti japonskega naroda. Ob koncu so vsi vzklikali prijateljskemu narodu, trojnemu paktu in Duceju.

Popoldne je japonska misija ob spremstvu Eksc. Tuzzija, zastopnikov oblasti in krajevnih hierarhov obiskala podzemeljske kraške jame v Castelli. Zvečer so se gostje udeležili nastopa policijskih agentov in gasilcev.

Pomen Rumunije za Evropo

Bukarešta, 27. marca. s. Ob 25letnici priključitve Besarabije k materi domovini so vsi listi objavili članek podpredsednika ministrskega sveta Mihaela Antonesca. Članek je bil objavljen z naslovom »Besarabija — rumunska in evropska zemlja«. V članku pisec ugotavlja, da ima Besarabija funkcijo ravnovesja in obrambe evropske zapadne omike Barbarske invazije, piše Antonescu, so se ustavile v stari Daciji. Ta bariera je kasneje evropskim narodom omogočila, da so se združili proti vpadnikom.

Evropa je razumela, kakšnega pomena je rumunska država za obrambo kontinenta Rumunija opravlja evropsko zgodovinsko nalogo. Po svetovni vojni leta 1918. se je Besarabija pridružila materi domovini s svobodno odločitvijo, katero so priznale velike zapadne sile in Japonska Leta 1940 je bila Besarabija navzlic zgodovinskim pravicam in svobodni odločitvi zopet zasedena s silovitim napadom s strani boljševiške Rusije, ki je upala, da bo lahko začela s to zasedbo izvajati svoje ekspanzijo v Evropo. Besarabija ni samo rumunska zemlja, temveč je eden izmed stebrov vsega evropskega reda. Izliv Donave in Črno morje, kjer hočemo ostati in stražiti latinsko in krščansko omiko, sta branik srednje Evrope in središče ravnovesja v zapadni Evropi. Nobena zakon in nobena sila na svetu ne moreta preprečiti edinstva naroda.

Rumunskemu narodu je treba pomagati zaradi njegove važnosti v današnji in jutrišnji Evropi.

Podpredsednik je nato očrtal socialni napredek rumunskega naroda in omenil, da je bila leta 1918. z vojaško akcijo odpravljena komunistična anarhija, ki je ogrožala omiko zapada. Ob zaključku je prof. Antonescu govoril o sveti vojni proti boljševizmu, s katero je bila Besarabija osvobojena, in opozoril na nemško-rumunsko bratstvo v orožju ter znova proglasil evropski značaj vojne, v kateri se bori Rumunija in brani omiko.

Trdna bolgarska vera v zmago Osi

Sofija, 29. marca s. Včeraj se je zaključilo 4. zasedanje Sobranja po govoru predsednika ministrskega sveta, ki se je zahvalil poslancem za sodelovanje in za zaupanje vladi med razpravljanjem o vprašanjih zunanje in notranje politike države. Predsednik skupščine Kalfov je podčrtal, da poslanci lojalno podpirajo delo vlade, zaveznikj Bolgarije pa se zmagovito upirajo na bojiščih z nadčloveškimi napori in svetlim junaštvom ter branijo novo Evropo in mlade narode, med katerimi je todi bolgarski narod. Predsednik je izrazil svoje prepričanje v končno zmago velikih in junaških zaveznikov bolgarskega naroda.

Sovražnikove bedastoče

Rim, 28. marca. s. »Daily Sketch« piše pod naslovom »Mussolini gleda v bodocnost«: Prva polovica njegovih spominov z naslovom »Mussolinijevi spomini« je bila že deponirana pri nekem založništvu v Švici. Druga polovica, ki bo obsegala vojno dobo, bo sledila prvi po vojni. Gre za poslovno zadevo, za veliko vsoto denarja, katere četrtina je bila že naložena v neki banki v Bernu. Publikacija je varna investicija za Mussolinija in njegove svojce ob kakršnem koli izidu vojne. Avtorske pravice bodo vrgle ogromno vsoto po vsem svetu. Založništvo se je obvezalo, prevesti delo v vse evropske jezike.

Ducejeve nagrade za rojstvo dvojčkov

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil Hočevar Tereziji v Mali vasi, zakoncema Kožar Alojziju in Jožefi v Novem mestu in zakoncema Adlešič Antonu in Katarini v Aledšičih ob priliki rojstva dvojčkov nagrade po 600 lir.

Prijave za tekme dela

Ljubljana, 29. marca.

Tiskovni urad Zveze borbenih fašijev v Ljubljani poroča:

Rok za prijave liktorskim delovnim tekmam je podaljšan do vključno 10. aprila t. l. Prijave sprejema obveščevalni urad na Miklošičevi cesti št. 22 pri Zvezi pokrajinskih delavcev.

Opozorilo Barjanom

Glavni odbor za obdelovanje Ljubljanskega barja v Ljubljani opozarja prebivalstvo, bivajoče v bližini glavnih odvodnikov, potokov in jarkov, da ni dopustno odmetavanje smeti, odpadkov in nerabnega materijala v potoke in jarke na Ljubljanskem barju.

Vsa dela očiščevanja in trebljenja v teh jarkih ostanejo brez koristi, kar ni v škodo samo barjanskim posestnikom, temveč vsega prebivalstva Ljubljane, ki je v veliki meri navezano na poljske pridelke tega področja.

Glavni odbor je odločen preprečiti v bodoče tako oškodovanje javnih interesov, pri čemer pričakuje sporazumno sodelovanje vsega prebivalstva.

Rdeči križ poroča

V poizvedovalnem uradu Italijanskega Rdečega križa, avtonomna sekcija Ljubljana, Via Ariella Rea 2-II, se naj med uradnimi urami od 8. do 12. javijo:

Diz Ivan, Jevšar Zdenko, Mikulinič Rudolf, Logar Danica, Veselko Maks, svojci v. u. Žigona Josipa dalje Siliča Riharda iz Dolnje Lendave, Ipavca Alberta, svojci vojnih ujetnikov v Campu concentramento P. g. 62, P. M 3200, in osebe, ki so poslale pakete naslednjim: Velde Alojz, Sever Franc, Podržaj Janez, Pajnič Ivan, Sečnik Jože, Hočevar Ivan, Boh Franc, Muster Jože Zajc Vinko Kozina Ivan, Vidic Stanislav, Vidic Anton, Fink Franc, Marenč Martin, Rožmanc Andrej, Kasi Adolf, Zupančič Švajger Franc, Peterle Alojz, Peršin Gabrijel, Černič Franc Zalar Matko, Smolič Ivan, Arko Anton, Spreicer Ana, Staruša Ivan, Staniša Jože, Mustar Jože Novina Franc.

Židje v madžarski delovni službi

Budimpešta, 27. marca, s. Izvajajoč zakon o obvezni delovni službi je minister za narodno obrambo odredil mobilizacijo Židov, letnikov 1906—1918. Židje bodo delali v zaledju fronte in pri delih vojaškega značaja v državi.

Potres v Grčiji

Atene, 28 marca. s. Potresne sunke so čutili na področju Korinta. O škodi ni nobenih poročil.

Natečaj za častnike zbora javne varnosti

Čl. 1. Razpisuje se natečaj za 50 mest kapitanskega čina, 102 mesti poročniškega čina in 102 mesti podporočniškega čina častnikov zbora agentov javne varnosti.

Natečaja se lahko udeleže:

a) funkcijonarji javne varnosti ustrezajočega čina, ki so rezervni častniki, borečih se edinic Kr. vojske, Kr. mornarice ali Kr. letalstva;

b) aktivni častniki borečih se edinic Kr. vojske, Kr. mornarice, Kr. letalstva, Kr. finančne straže in Kr. policijskega zbora Italijanske Afrike, ki imajo ustrezajoč čin za razpisani čin.

Natečaja se lahko udeleže tudi častniki v posebnem položaju in v rezervi, ako so imeli navedeni čin v aktivni službi. Natečajniki od b) tega člena, morajo dokazati, da so v zadnjih treh letih dosegli oceno, ki ni nižja kakor »dobro s tremi točkami« ali »odlično« in bodo morali doseči, da bodo pripuščeni k natečaju, pristanek uprave, od katere so odvisni.

Tako funkcijonarji javne varnosti kakor častniki pod a) in b) se lahko udeleže natečaja za priznanje neposredno višjega čina od sedanjega, ako imajo na dan tega razpisa najmanj 3 starostna leta v tem činu.

Za častnike v posebnem položaju in v rezervi se triletna starostna doba nanaša na čin v aktivni službi.

Čl. 2. Prošnje k udeležbi pri natečaju, ki morajo biti napisane na kolkovanem papirju za 8 lir in opremljene z ustrezajočimi listinami, se morajo vložiti pri notranjem ministrstvu, generalna direkcija javne varnosti, oddelek F. a. T., v roku 90 dni po objavi tega razglasa v Službenem listu Kraljevine.

Prošnje, ki jih morajo natečajniki podpisati, morajo vsebovati točno navedbo bivališča kandidatov, izjavo, da so pripravljeni v primeru imenovanja oditi kamorkoli, kakor tudi spisek priloženih listin.

Čl. 3. K prošnji morajo biti priloženi naslednji dokumenti: a) kandidati v smislu čl. 1, a) 1. Prepis potrdila o vojaški službi, iz katerega izhaja njihov čin rezervnih častnikov. Ta prepis mora biti izpopolnjen s pripombami o morebitnih vojnih zaslugah. Bivši bojevniki morajo razen tega predložiti predpisano dopolnilno izjavo glede na dejansko opravljeno službo v borečih se oddelkih. 2. Prepis morebitne opravljene službe pri drugih upravah z navedbo letnih ocen. 3. Sleherno drugo listino, ki potrjuje študijske naslove, naslove o izobrazbi, službene naslove, naslove po karieri ali civilnih, fašističnih, demografskih in drugih zaslugah, ki bi jih smatrali za potrebne v svojem interesu;

b) Kandidati v smislu čl. 1. b) 1. Izvleček iz krstnega lista na predpisano legaliziranem kolkovanem papirju. 2. Potrdilo o vpisu v Narodno fašistično stranko z datumom, ki ne sme biti starejši od treh mesecev od tega razpisa. 3. Pristanek pristojnega ministrstva za pripustitev k natečaju. 4. Prepis o opravljeni vojaški službi s pripombami o morebitnih vojaških zaslugah. Bivši bojevniki morajo razen tega predložiti dopolnilno izjavo o dejansko izvršeni službi v borečih se oddelkih. 5. Potrdilo pristojne vojaške oblasti, ki potrjuje značilne letne ocene. 6. Prepis potrdila o morebitnih službah pri drugih upravah z navedbo letnih ocen. 7. Sliko v obliki izkaznic, ki je potrjena od župana ali notarja. 8. Sleherno drugo listino, ki potrjuje študijske naslove, naslove izobrazbe, službene naslove, naslove po karieri ali civilnih, fašističnih, demografskih ali drugih zaslugah, ki jih lahko predlože v svojem interesu.

Kandidati, ki so častniki v posebnih položajih ali v rezervi, morajo zaradi tega predložiti splošni kazenski list ali potrdilo o italijanskem državljanstvu na kolkovanem papirju in primerno legalizirano ali po datumu ne starejše od treh mesecev po objavi tega oglasa, kakor tudi zdravniško potrdilo na kolkovanem papirju za 6 lir, izdano od vojaškega zdravnika v aktivni službi in potrjeno od pristojne vojaške oblasti ter navajajoče višino kandidata in potrjujoče, da je kandidat zdrave in trdne telesne konstitucije ali brez kakršnekoli pomanjkljivosti, ki bi zmanjšala telesno sposobnost za posle častnika zbora agentov javne varnosti.

Uprava si pridržuje, da podvrže kandidate ponovnemu zdravniškemu pregledu in da izloči iz natečaja, ki bi ne bili priznani za telesno sposobne.

Čl. 4. Natečajna komisija bo sestavljena v smislu čl. 15. zak. z dne 26. januarja 1942-XX št. 39. Komisija bo na osnovi naslovov vsakega kandidata določila vrstni red natečajnikov, ki bodo spoznani za sposobne. V primeru enakosti glasov bodo veljali predpisi o vključitvah v smislu obstoječih določb.

Čl. 5. Natečajniki, ki bodo spoznani za sposobne, bodo dosegli imenovanje v čin, ki ga hočejo doseči v okviru razpoložljivih mest. Vpisani bodo v seznam po uspehih enotnega reda po zaslugah, ki se sestavi na osnovi ocene, ki jo vsakdo izmed njih doseže pri funkcijonarjih javne varnosti, ki so že opravljali posle častnikov zbora in so vključeni v spisek častnikov v smislu čl. 12 zakona z dne 26. januarja 1942-XX št. 39. Za sposobne priznani kandidati, ki bodo presegli število razpoložljivih mest po natečaju, ne bodo pridobili nobene pravice za imenovanje na mesta, ki bi bila kasneje izpraznjena. V primeru pa, da se kandidati, ki bi na natečaju zmagali, odpovedo imenovanju, bo ministrstvo lahko poskrbelo za imenovanje sposobnih kandidatov, ki so v vrstnem redu takoj za odpovedujočimi se natečajniki.

Čl. 6. Častniki, ki bodo imenovani na osnovi tega natečaja, bodo imeli pravico do stalnih prejemkov in morebitne dodelitve po istem činu v orožju Kr. karabinjerjev. Lahko se bodo zanje tudi uporabile določbe, ki se nanašajo na redno in prednostno postopanje s častniki orožja Kr. karabinjerjev. Lahko bodo povišani v čine vse do čina generalnega majorja inspektorja po določbah čl. 5 in 6. imenovanega zakona z dne 26. januarja 1942-XX št. 39.

Glede na njihovo upokojitev po prošnji ali po odredbi oblasti bodo veljale starostne in službene meje, ki so za razne čine določene v čl. 4. istega zakona.

Čl. 7. Notranje ministrstvo si pridržuje pravico, da odkloni udeležbo pri natečaju z neutemeljenim in nepreklicnim ukazom.

Gospodarstvo

Gospodarske vesti

= **Nadaljnje povečanje proizvodnje krompirja v Italiji.** S krompirjem posajena površina se je v Italiji od leta 1916. do leta 1940. povečala od 295.000 na 389.000 ha, pridelek pa se je dvignil od 15.45 na 29.47 milijona meterskih stotov. Tudi v letu 1941. in 1942. se je površina nadalje dvigala. Za letos pa je v obdelovalnem načrtu predvideno novo povečanje posajene površine za 34.000 ha.

= **Italijansko-slovaški sporazum o zavarovalnicah.** Iz Bratislave poročajo, da je Slovaška sklenila z Italijo sporazum, ki urejuje položaj podružnic velikih italijanskih zavarovalnic na Slovaškem. Sporazum se nanaša na podružnice zavodov Assicurazioni Generali, Riunione Adriatico di Sicurtà in Moldavia Generali Sicurtà.

= **Ustanovitev italijansko-rumunske trgovinske družbe.** Z glavnico 5 milijonov lejev je bila v Bukarešti ustanovljena rumunska izvozna in uvozna d. d. »Cimperom«. Pri družbi sta udeležena italijanski in rumunski kapital. Podjetje se bo pečalo z uvozom italijanskih izdelkov, konfekcije, tehničnega in sanitarnega materiala in kolonialnega blaga. Izvažala pa bo v Italijo živila, usnje, lesne izdelke, mineralno olje in druge mineralje.

= **Iz italijanskega gospodarstva.** Na glavnico, ki je bila lani povišana od 400 na 500 milijonov lir, bo italijanska družba Pirelli (proizvodnja izdelkov iz gumija in kablov) plačala nespremenjeno dividendo 14.2%. Čisti dobiček znaša za preteklo leto 64.7 milijona lir (prejšnje leto 56.9). Finančna družba Pirellijevega koncerna Accomandita Pirelli & Co. v Milanu bo plačala nespremenjeno dividendo 16.3% na glavnico 36 milijonov lir. — Največja italijanska elektrarniška družba Società Edison v Milanu bo plačala 8.25% dividende (lani 9.25) na glavnico, ki je bila lani povišana od 1600 na 2600 milijonov lir. Čisti dobiček se je povečal na 192.8 milijona lir, (156.9).

= **Racionalizacija poslovanja nemških bank.** Nemški strokovni list »Bank-Archiv« poroča v svoji zadnji številki o napredujoči koncentraciji v nemškem bančništvu. Ta koncentracija je dovedla do tega, da je število bank ob koncu leta 1942. padlo na 231 nasproti 248 v začetku leta 1938. Pri tem niso vpoštevane banke na ozemlju, ki je bilo od začetka 1938. priključeno. Na tem ozemlju je bilo ob koncu leta 1942. 29 bank. Čeprav se je bilančna vsota vseh bank v lanskem letu ponovno povečala od 33.2 na skoro 38 milijard RM, je bilo delo izvršeno z manjšim številom uslužbencev. Leta 1938. so imele delniške banke v Nemčiji 63.222 uslužbencev; ob koncu leta 1941. je število uslužbencev skupaj z onimi, ki so vpoklicani, naraslo na 72.187, pri čemer so vpoštevani tudi uslužbenci bank v priključenih deželah. Sedaj pa se ceni število dejansko zaposlenih uslužbencev bank na 45.000. Le z dalekosežnimi ukrepi za racionalizacijo bančnega poslovanja je uspelo zmanjšati število uslužbencev v primeri s predvojno dobo za eno četrtino, čeprav se je obseg poslov povečal.

= **Novi nemški patentni predpisi.** Že lani v juliju je bilo z novimi predpisi urejeno vprašanje izumov, ki jih napravijo uslužbenci podjetja. Te dni pa je izšla še izvršilna naredba, ki to vprašanje dokončno in podrobno ureja. Novi nemški predpisi izhajajo iz načela, da ima zaščita izumitelja predvsem namen, izpodnujati iznajdljive ljudi v interesu vsega gospodarstva. Interes gospodarstva je zaradi tega na prvem mestu pred interesom izumitelja samega, že doslej je veljal predpis, da more izumitelj svoj izum prijaviti podjetju, ki ima prednostno pravico, da ga odkupi. To velja seveda le, če je izum v zvezi s poslovanjem podjetja. Ker je pogosto težko ugotoviti, če je izum nastal na podlagi izkušenj izumitelja v obratu, je z novo naredbo določeno, da mora vsak uslužbenec vsak izum, ki ga napravi za časa službenih odnošajev, takoj neposredno pismeno javiti podjetju. Ker pa marsikateri izumitelj ni v stanju pravilno opisati svoj izum in predložiti potrebne načrte, bodo v večjih podjetjih izumitelju v pomoč posebni zaupniki izumiteljev. Glede odškodnine, ki jo dobi izumitelj, je nemški državni minster za oboroževanje in municijo skupaj z organizacijo industrije in urada za tehniko izdal navodila za oceno sporazuma glede odkupne cene, ima uslužbenec pravico obiti se na sodišče. Po novi naredbi mora podjetje prijaviti izum, če ga prevzame, če pa podjetje izum odkloni, ima zumitelj pravico, da ga sam prijavi. V vsakem primeru pa je v patentni listini imenovan izumitelj.

= **Nemški vojnogospodarski ukrepi.** — Nemški državni pooblaščenec za usnje je izdal seznam predmetov, ki se smejo izdelovati iz usnja in seznam predmetov, pri katerih se sme uporabljati usnje. Uporaba usnja za predmete, ki v seznamu niso navedeni, ni dopustna. — Nakup pisalnih strojev je že od lanskega leta dovoljen le s posebno dovolilnico. Sedaj pa je bil izdan predpis, po katerem bodo tudi javni uradi smeli kupovati pisalne stroje le s posebnim dovoljenjem, ki se izdaja le v izjemnih primerih.

= **Iz gorenjskega trgovinskega registra.** Vpisana je bila tvrdka Merkur-Majdič, Pinter & Co., kovinska industrija v Kranju (družba je pričela poslovati 1. januarja t. l. in se bavi s proizvodnjo in prodajo železnine, barv, tehničnih in sanitarnih naprav in gradbenega materiala; poslovodje: Rihard Böhm, industrijec, Milena Böhmova rojena Majdič iz Jarš, Petka Pinterjeva rojena Majdič iz Lesc in Deša Paljaga rojena Majdič iz Maribora.

= **Pridelovanje sočivja v rastlinjakih.** Že pred sedanjo vojno se je v Nemčiji znatno povečala zasteklena površina rastlinjakov, ki je znašala leta 1933. 16.3 milijona kv. metrov, leta 1939. pa že 21.5 milijona kv. metrov. K temu je prišteti še 1.5 milijona kv. metrov površine rastlinjakov v bivši Avstriji. Del te površine se je že v normalnih razmerah uporabljal za pridelovanje zgodnega in južnega sočivja. V sedanji vojni se je zasteklena površina rastlinjakov še znatno povečala, vrhu tega pa je sedaj največji del te površine izkorišča za pridelovanje sočivja ker je gojitev okrasnih rastlin in cvetlic zelo omejena. Tako je proizvodnja sočivja v rastlinjakih zelo narasla in je dnes važen činitelj pri oskrbi Nemčije z zgodnjim in južnim sočivjem.

= **Nemški sladkor za Hrvatsko.** Kakor je znano, ima Hrvatska samo eno tvornico sladkorja, in sicer v Osijeku. Zato je bilo na prizadevanje hrvatske vlade lani ustanovljeno novo veliko podjetje »Sladorana«, ki bo zgradilo dve novi tvornici. Ena teh tvornic bo dograjena še do konca letošnjega leta, zato podjetje že sklepa pogodbe s pridelovalci sladkorne pese. Letos računajo da bo površina posevkov sladkorne pese dosegla 17.000 ha. Navzlic temu bo letos Hrvatska še v znatni meri navezana na uvoz sladkorja. Za kritje primanjkljaja bo Nemčija dobavila Hrvatski na podlagi sporazuma potrebne količine sladkorja. Iz Zagreba poročajo, da so te dni prispele iz Nemčije prve dobave sladkorja. Hrvatska bo prejela iz Nemčije tudi določene količine saharina za obrtne svrhe.

= **Iz hrvatskega gospodarstva.** Hrvatski državni kreditni zavod, ki je bil ustanovljen v letu 1941. zaradi prevzema poslov bivše Državne hipotekarne banke na Hrvatskem, je v letu 1942. po izkazani bilanci zabeležil 10.8 milijona kun čistega dobička (prejšnje leto je znašala izguba 1.7 milijona kun). Dobiček se bo porabil za dotacijo skladov, ostanek pa se izplača državi.

= **Podržavljenje paroplovnih družb v Bolgariji.** Bolgarski prometni minister Radoslavov je predložil sobranju predlog zakona, ki predvideva likvidacijo dosedanjih paroplovnih družb v Varni in ustanovitev lastne državne trgovske mornarice. Minister utemeljuje svoj predlog s tem, da se mora bolgarska trgovinska mornarica glede na obsežno obalo v Črnem in Egejskem morju primerno izgraditi, ta izgraditev pa se ne sme prepustiti zasebni iniciativi.

= **Prepoved izdelovanja predmetov iz zlata na Madžarskem.** Pred dnevi smo poročali, da je madžarska vlada izdala ukrepe proti spekulaciji z zlatom in je prepovedala v zasebnem prometu kupoprodajo zlatih predmetov ki se smejo ponuditi le pooblaščenim trgovcem, ki pa so dolžni nakupljene zlate predmete izročiti Poštni hranilnici. Ta ukrep je takoj učinkoval, ker so pričeli spekulanti ponujati zlato po nižji ceni. Zdaj pa je madžarska vlada prepovedala še izdelovanje predmetov iz zlata (zlatnine) in prodajo takih predmetov.

= **Madžarska tekstilna industrija sme izdelovati le tipizirano blago.** Po italijanskem vzorcu je Madžarska že lani predpisala za določene vrste tekstilnih izdelkov tipiziranje, vendar so smeli tekstilni obrati poleg tipiziranih tkanin izdelovati tudi druge dopustne tkanine. Zaradi smotrene uporabe razpoložljivih tekstilnih surovin pa je sedaj madžarsko industrijsko ministrstvo v sodelovanju z oskrbovalnim ministrstvom izdalo nove predpise glede tekstilne proizvodnje, ki bodo stopili v veljavo 1. aprila. Od tedaj bodo smele tekstilne tvornice izdelovati zgolj tipizirano blago, in sicer le 30 vrst raznih tkanin.

= **Bolgarsko notranje posojilo.** Iz Sofije poročajo, da je Sobranje odobrilo načrt zakona o emisiji narodnega posojila. Pri tej priliki je finančni minister Bošilov podal zaključno poročilo o emisiji prvega velikega notranjega posojila za narodno obrambo, ki je namesto prvotno predvidenih 1.8 milijarde levov dalo 11.3 milijarde levov. Za novo posojilo ni neposredne potrebe. To posojilo ima namen absorbirati odvečno kupno moč in ustvariti finančno osnovo za bodoča velika dela. Posojilo je 5% in se bo amortiziralo v 25 letih, med tel ko traja amortizacijska doba prvega obrambnega posojila 15 let. Da se doseže namen posojila, to je predvsem absorbiranje kupne moči, ima posojilo deloma prisilni značaj. Vsakdo, ki ima preko 100.000 levov premoženja, bo moral vpisati 2% tega premoženja. Pri večjih premoženjih pa se ta odstotek poviša do 8%. Oprostitev premoženj do 100.000 levov bo imela za posledico, da bo od bolgarskih kmetov pritegnjena k vpisu posojila le ena tretjina. Finančni minister je še pripomnil, da se ceni bolgarsko narodno premoženje na 600 milijard levov in da bo donos posojila po računih strokovnjakov dosegel znesek 16 milijard. Za vplačilo vpisanega zneska je predviden rok 15 mesecev. To bo prvo posojilo te vrste v Bolgariji. — Bolgarski finančni minister je sobranju vrhu tega predložil zakonski načrt o izrednem kreditu 250 milijonov levov za položitev telefonskega kabla od Sofije do Ruščuka v smislu bolgarsko-rumunske pogodbe. Od Ruščuka bo kabel speljan preko projektiranega velikega železniškega mostu zaradi zveze z rumunskim telefonskim omrežjem.

= **Ustanovitev novčanične banke za Vzhodno deželo.** Že lani je nemški državni komisar za Vzhodno deželo (Ostland) izdal naredbo o ustanovitvi novčanične banke za državni komisariat Vzhodne dežele. Banka bo pričela poslovati 1. aprila t. l. in ima svoj sedež v Rigi. Prevzela bo 16 blagajn za okupacijske marke, ki bodo spremenjene v podružnice nove banke. Zaenkrat bo banka prevzela kot svoje vse okupacijske marke na področju vzhodne dežele (v Litvi, Estonski, Letonski in Beli Rusiji), pozneje pa bo izdala lastne bankovce, ki bodo imeli enako vrednost kakor nemška marka. V Vzhodni deželi je valutno vprašanje drugače rešeno kakor v Ukrajini, kjer je že lani v juliju pričela poslovati novčanična banka za Ukrajino. Ta banka je izdala svoje bankovce, tako zvane karbovance v razmerju 1 rubelj = 1 karbovanec = 0.10 marke. — Organizacija ostalih denarnih zavodov v Vzhodni deželi je v glavnem zaključena. Denarni zavod Gemeinschaftsbank Ostland posluje sedaj že eno leto kot bančni zavod hranilnic in centrala zadružnih kreditnih zavodov.

= **Zakasnitev gradnje cevovoda za nafto** v Zedinjenih državah. Že pred vstopom Zedinjenih držav v vojno so pričeli graditi cevovod za nafto iz vzhodnih držav, kjer pridobivajo nafto, v države severovzhoda, kjer se troši največ mineralnega olja. Ta cevovod bi moral biti dograjen že v lanskem februarju. Zaradi pomanjkanja materiala, zlasti cevi, pa se je gradnja zelo zavlekla in je sedaj cevovod dograjen šele v dolžini 550 km od države Texas do države Illinois. Letos v juniju bodo skušali cevovod podaljšati do Philadelphije in do države New Jersey.

E. Josin:

Stara Ljubljana

XXIV.

Zanimale bodo marsikoga vojašnice in vojaki v Ljubljani pred 60 in 70 leti. — Na levem bregu Ljubljanice je bila tako zvana

šempetrska vojašnica

pred katero je bil velik trg za vežbanje vojakov. Poslopje še stoji, je precej adaptirano, toda ne služi več za vojaške namene. Velik del trga je zavzelo šempetrsko župnišče. Na desnem bregu Ljubljanice

v stari cukrarni

so bili po preselitvi tobačne tovarne nastanjeni v poslopju vojaki. Nekaj vojaških oddelkov je imelo svoje shrambe in zaloge v velikih, nizkih barakah ob sedanji Jegličevi cesti; tudi nekaj vojakov je bilo vedno tamkaj. Ti prostori so bili znani pod imenom »Meksika«.

Kolizej

ob sedanji Gosposvetski cesti, last nekega Withalma iz Graza, je služil kot vojašnica še pred dobrimi 60 leti. Okoli poslopja proti železnici in Puharjevi ulici je bil prostor za vežbanje vojakov ter za jahalnico. V sprednjem poslopju v prvem nadstropju je stanoval polkovnik. Enkrat v tednu je koncertirala vojaška godba pred hišo. Vojaki so napravili zvečer mirozov, se ustavili na Gosposvetski cesti ter zaigrali več komadov.

Na Rimski cesti je bila stara, dvonadstropna hiša nasproti sedanjih dr. Mundovih poslopij. Nastanjeni so bili tamkaj vojaki deželno-brambovskega polka ter rezervisti, ki so bili vpoklicani na vojaške vaje. Hiša se je po potresu podrla ter so pozneje tamkaj sezidali znane Gorupove hiše.

Na Žabjeku stoji še stara hiša, kateri so rekli Transporthaus.

V tem poslopju sta bili dve stotniji vojaških lovcev, ki so imeli prav čedno zelenkasto uniformo. Komandant tega vojaškega oddelka je bil lovski kapitan. Spominjam se na te vojake prav dobro in sem prav dobro poznal tudi dva narednika, katerim se je reklo »Oberjäger«. Eden izmed njih je bil I. Pogačnik, ki je po službeni dobi postal uradnik pri zemljiški knjigi deželnega sodišča. Imel je prav lepo ženko iz Ptuja, ki je prav pridno delovala pri kulturnih in dobrodelnih društvih. Obadva sta že umrla. Drugi narednik Stenta je postal pri okrajnem sodišču kancist, nazadnje pisarniški ravnatelj, ki je umrl leta 1940. v Ljubljani, star 87 let. — Vojaki lovskega polka so bili v Ljubljani zelo priljubljeni. Župnik Köstl, ki je vodil šentjakobsko procesijo na Telovo, je imel pri procesiji za častno stražo vedno lovce.

Dve vojašnici v Trnovem

Trnovska fara je imela dve vojašnici; eno prav blizu cerkve ob obrežju Gradaščice, drugo nekaj oddaljeno za cerkvijo, znano pod imenom Nušakova kasarna. V trnovskih vojašnicah so bili nastanjeni vojaki artilerijskega polka, ki so jim rekli »kanonirji«; bilo je pa tudi včasih nekaj konjenice, dragoncev in ulancev. Prav v dobrem spominu so mi kanonirji; vojaki so bili večinoma veliki in so imeli visoke škornje. Poznal sem stotnika, pozneje podpolkovnika Karla plem. Kastla, ki se je po upokojitvi zanimal za Elizabetino otroško bolnico ter kot član društva marljivo deloval. Njegova vdova, hišna posestnica v Prečni ulici, še živi čila in zdrava ter je lastnica znane Ažmanove trgovine. Njegova hči Elza plem. Obereigner je priznana slikarica in kiparica. Prvi pouk je dobila pri slikarju Wettachu in pri kiparju prof. Misu. — Vojaki artilerijskega polka so se vračali proti poldnevu domov po Vegovi ulici. Močno so ropotali vozovi s kanoni in vojaki so trobentali »tra-ra-, tra-ra« veliko veselje realcev, a v nejevoljo profesorjem, ker so motili pouk. — Moj sošolec Lisec, sorodnik železniškega uradnika Lisca, je znal prav dobro z ustmi oponašati trobentanje. Nekega dne se je predrznil pri pouku prof. Stauberja z ustmi zatrobiti še potem, ko so že vojaki odšli. Stauberju je bilo tako všeč, da se je glasno smejal, toda Liscu dejal, naj miruje, ker v šoli je učenec, ne pa vojak-kanonir.

Ljubljanski orožniki

žandarmerija je imela svojo stanico v hiši nasproti gostilne »Pod Lipo«. Dobro se spominjam na žandarmerijskega poročnika Supančiča. Mož je bil za glavo večji kakor drugi oficirji. Bil je veliko let poročnik. Pozneje pa je moral hitro napredovati, ker sem pred nekaj leti čital v Ljubljanskem listu, di je umrl v Dubrovniku kot upokojen žandarmerijski general-major.

Garnizijska bolnica in vojaško oskrbovališče

je imelo svoja poslopja ob Dunajski cesti do Narodnega doma. Oficirji in moštvo so imeli sivkaste, pozneje temne uniforme, kakor sanitetni vojaki. — Vojaki so imeli svoje vaje na travnikih fužinske graščine, ki je bila last Paumgartnerjevih dedičev. Spominjam se na veliko taborenje vojaštva na teh prostorih pred 70 leti. Oče me je vzel neko nedeljo s seboj, kjer sem od daleč občudoval šotore in veselo življenje vojakov.

Vojaške parade na rojstni dan cesarja Franca Jožefa so bile pred 60 leti v Zvezdi. V sredi drevoreda blizu nekdanjega Radetzkega spomenika je bil postavljen oltar; mašo je bral vojni kurat, vojaštvo pa je prisostvovalo izven drevoreda na cestah. General s svojim adjutantom je prijezdil na konju, pregledal najprvo vse moštvo, potem oddal konja sluge ter šel k maši. Godba je igrala, vojaštvo je oddajalo med mašo salve. Po maši je bil defile pred generalom, ki je stal z drugimi oficirji na Kongresnem trgu, blizu sedanje univerze.

Na Telovo je bilo zbrano vse vojaštvo na Kongresnem trgu ter pričakovalo procesijo, katero je vodil knezoškof, ki se je ustavil na cesti pred deželnim gledališčem ter dal blagoslov. Ker je bilo v Ljubljani vedno mnogo vojaštva ter premalo prostora na Kongresnem trgu, so preložili svečanosti na travnike v Latermanovem drevoredu; maša se je darovala v senci drevoreda, vojaštvo pa je stalo na travnikih. Defilé je bil potem navadno na sedanji Ulici 3. maja.

Kip trškogorske Marije

Novo mesto, 27. marca.

Te dni je bil prenešen v Novo mesto s Trške gore kamniten kip Marije, ki je tesno povezan z zgodovino te naše lepe dolenjske romarske cerkve in važen kulturni spomenik. Kip je nastal takoj po dograditvi trškogorske cerkve okoli l. 1621. Tedaj se je končala gradnja cerkve, ki jo je dal sezidati tedanji stiški opat Jakob Reinprecht. Pri zidarskih delih je bila zaposlenih tudi nekaj kamnosekov, katerih naloga je bila med drugim, da izklešejo za okrasitev več figur. Tako je neki kamnosek, ki je po vseh videzih sodeč izklesal za trškogorsko cerkev tudi stiški grb, izklesal kip Marije, ki je imel svojo mesto kot sklepnik v vdolbini nad slavolokom. Vsi sklepniki so po večini upodabljali groteskne moške obraze in so zanimivo delo plastike in kot taki zelo pozen odmev grotesknih obrazov, ki jih uporablja gotska umetnost na konzolah in sklepnikih. Ko so pred leti preslikavali notranjščino trškogorske cerkve, se je moral Marijin kip umakniti s svojega častnega mesta in neki Dunajčan, ki je preslikanje cerkve prevzel, ni znal najti pravega mesta za to pomembno delo.

Kip sam, ki upodablja Marijo z detetom v naročju, je izredno zanimiv primer še dolgo v 17. stoletju odmevajoče gotske plastike. Še v tem poznem času je ohranila Madona tako značilno gotsko »S« linijo. Obleka kaže v svojem gubanju zadnje odmeve bujnega gubanja oblek v gotskem baroku. Kipar se je kajpak zelo oddaljil od dekorativno fino občutenega gotskega gubanja obleke in zašel v samovoljno nerazumevajoče posnemanje. To rokodelsko posnemanje starih gotskih vzorcev kaže na kamnoseka, ki se je sicer ob teh vzorcih učil, a ni doumel bistva in smisla. In prav zato ni prišel preko obrtniškega izdelka. Vseeno pa je kip zanimiv zato, ker kaže, kako dolgo se je vzdržala gotska tradicija v naših podeželskih umetniških delavnicah.

Ob tej priliki je zanimivo pojasniti tudi arhitekturo cerkve, pri kateri ni samo talni načrt posnet po gotskem, ampak uporablja stavbar tudi križni obok brez reber v prezbiteriju in šilasta okna tudi v baročno obokani ladji. Kako živa je bila gotska tradicija, pa morda najbolje priča umetno izdelano okrasje zvonika, ki ponavlja gotske oblike in prav tako v cmetu izdelan okvir zakristijskega okna, ki ga tvorita po 1 gotska fiala na vsaki strani.

Razen Marijinega kipa je bil v kapitelj prepeljan s Trške gore tudi fragment reliefa Križanja, od katerega sta ohranjena le spodnji levi del in sredina, vse drugo pa je uničeno. Popolnoma je ohranjena klečeča Marija Magdalena, ki objemlje križ, ob njej posodica za mazila ter spodnji del ob njej stoječega sv. Janeza. Tudi ta relief očituje iste stilske znake kakor Marija ter na gotsko draperijo spominjajoče gubanje obleke, ki se pri plašču Marije Magdalene zaviha v značilno obliko »ušesa«. Istočasno s tem so prepeljali iz cerkvene hiše na Trški gori nekaj pečnic od peči, ki je stala do nedavna v tej hiši. Peč sega prav tako še v čas postanka cerkve, saj so najbrž istočasno s cerkvijo sezidali tudi cerkveno hišo. Pečnice imajo v reliefu izdelano podobo Marije med girlandami cvetja in sadja, vogalna končnica v zgornjem zaključnem vencu peči pa predstavlja v reliefu izdelan stiški grb.

Tako Marijin kip, kakor okrušek reliefa Križanja predstavljata za razvoj naše kamnitne plastike v 17. stoletju izredno zanimiva in dragocena spomenika in kot taka novo obogatitev kapiteljskega lapidarija, ki bo našel po končani restavraciji cerkve in kripte svoje častno mesto v vhodni veži kripte.

Uporaba topinambura

Kakor znano, nam daje topinambur zelenje in gomolje. Zelenje žanjemo v začetku julija, in sicer kakih 50 cm od tal. To lahko storimo brez škode za gomolje, seveda, če ne ovira pozneje suša razvoja zalistnikov, ki se sicer bohotno razrastejo. Ti zbirajo zalogo za gomolje, se prično izdatno razvijati šele v drugi polovici septembra ter traja razvoj do prvih lažjih slan. Sedaj se pač sme porezati zelenje kar pri zemlji. Poletno zelenje krmimo sveže al pa listje posušimo na močnem soncu in zmanemo v drobir. Polagamo ga perutnini tako, da ga namesto otrobov mešamo med mehko krmo. Ima skoraj vrednost drobirja iz kopriv ali detelje. Štore pojedo kunci ali koze sveže ali pa tudi posušene. Jesensko zelenje težavneje porabimo s pridom, če ni prostora za sušenje. Listje pač skušamo pokrmiti čimprej, palice pa že postavimo kje pod streho, da se suše ter jih potem zrezane pokladamo kuncem in kozam čez noč. Kdor ima večjo množino listja, ga lahko kisa. Ako je še precej zeleno, bo rešil tako še mnogo beljakovin.

Gomolje izkoriščamo od novembra do sv. Jurija, koder je le zemlja kopna. Pokladamo najbolje presno. Kokoši, kunci in koze žro gomolje prav tako slastno, kot žro na primer sadje. Ker smemo dati te krme na dan za dobro tretjino celokupne krme, lahko pokladamo tudi kuhano med kako suho, pusto krmo (rezanico) katero napravi ta dodatek voljno in okusno. Nakopljemo seveda le toliko gomoljev, kolikor jih rabimo za nekaj dni. Gomolje hranimo razprostrto v enem sloju, ker prično sicer gniti, kar je znaten nedostatek te rastline.

Za človeško hrano pripravljamo topinambur na tržaški način tako kot zeleno. Očistimo gomolje nežne kožice, bodisi da jo odrgnemo ali obrežemo. Zrežemo jih kot krompir, če ga kuhamo v kosih. Pristavimo ga v kozici, v katero nalijemo za dva prsta vode, po okusu in zmogljivosti olja ali masti, po vrhu potrosimo malo česna in peteršilja in nekaj drobtinic Gomolje polagoma dušimo, da kosci deloma razpadejo v omako. Po okusu malo okisamo z limonovim sokom ali pa dodamo paradižnikove mezge. Ker je jed pikantna, jo uživamo kot dodatek h krompirju v oblicah, polenti, cmokom ali kruhu.

Sicer pa lahko pripravljamo gomolje tudi na način kot krompir pečeno ali praženo, toda vsaj v tržaški kuhinji se to ni udomačilo in bo prvi recept najbolj prikladen.

Gomolje lahko hranimo tudi v zasipnici. Francozi delajo tako, da populijo grme in jih, ne da bi gomolje obrali, polože v plitek jarek, ki ga zasujejo z zemljo. Na ta način gomolj ne gnije in je tudi pozimi pri roki, ako je zasipnica v zavetni legi in če je še zemlja pokrita s slamo.

Da dobimo močne rastline in dober pridelek, posadimo lepe gomolje na istem mestu v vrste kot krompir in se ne zanašamo na samosevce, ki jih lahko julija porabimo za zeleno krmo. Kolobari se najbolje z deteljo ali umetnim travnikom.

In una nostra scuola di sommergibilisti: lezioni pratiche agli allievi — V italijanski podmorniški šoli: praktične lekcije učencem

Današnji francoski tisk

Veliko število francoskih publicistov, ki so še pred nekaj leti vodili javno mnenje v svoji deželi in pomagali zastrupljati odnose s sosednimi deželami, na primer Jules Sauerwein, Pertinax, André Geraud, Madame Tabouis in končno de Kerillis, so v Franciji danes toliko kakor pozabljeni — pišejo nemški listi. Sauerwein, ki je nekoč sodeloval pri pariškem »Matinu«, živi kot zasebnik v Lyonu Pertinax, »veliki politik« dnevnika »L'ordre«, Madame Tabouis in de Kerillis sotrudnik lista »Echo de Paris«, so v Ameriki Od teh treh listov izhaja danes le še »Matin« ostala dva sta že davno prenehala izhajati. Z njima vred so izginila tudi mnoga druga francoska glasila, na primer »Le Temps«, »Intrasigeant«, »Figaro« in cela vrsta levičarskih organov da niti ne govorimo o komunističnih listih kakor sta bila »Humanité« in »Le soir«. Namesto teh listov pa izhaja cel niz novih dnevnikov ki pa se ne morejo meriti s svojimi predvojnimi tovariši.

Dorriot izdaja svoje glasilo »Cri du Peuple«. Izhaja nadalje tudi »Le nouveau Temps«, potem »L'appel« ter slednjič indiferentni »Aujourd'hui«. List »Je suis partout«, ki je že pred zadnjo vojno imel nek pomen, ker je bil proti Židom in proti vojni, ni izgubil svoje veljavnosti. Od predvojnih listov izhaja danes v največji nakladi »Matin«, poleg njega pa tudi »Petit Parisien« in »Paris soir« S temi listi lahko tekmuje v pogledu naklade edini inozemski dnevnik v Franciji »Pariser Zeitung«, ki izhaja v dveh jezikih ter se tiska v prostorih bivšega »Intrasigeanta«.

Neka vrsta publikacij pa je iz francoskega tiska popolnoma izginila. To so francoski humoristični in satirični listi Vsi francoski listi so skrčili svoj obseg zaradi varčevanja s papirjem. Tudi dnevniki, katerih naklada doseže pol milijona izvodov, se morajo zadovoljiti danes s pičlim obsegom dveh strani. Zato so francoski listi že davno opustili uvodnike ter posvečajo večjo pozornost reportaži, pomešani s slikami. Druga stran listov ima na spodnji polovici inserate, nad njimi pa roman, gledališka poročila, kratko športno rubriko ter dnevne vesti o racioniranih živilih.

Kraljica svojega plemena

je svinja, ki je povrgla 20 pujskov

Prečna 27. marca.

Posestnici Karolina in Marija Mišič iz Češče vasi-Zaloga, občina Prečna v novomeškem okraju, sta zredili svinjo, ki jima je 20. marca povrgla 19 pujskov. Svinja je poldrugo leto stara in tehta 250 kg. Njena »materinska« požrtvovalnost je vse hvale vredna, posebno v teh časih. Vseh devetnajst pujskov je zdravih in se živahno drenjajo okrog matere in izpodrivajo drug drugega, da bi nobeden ie ostal prikrajšan pri hrani.

Pri nas se menda še ni dogodilo da bi svinja povrgla tolikšen zarod in tudi od drugod nismo kaj takega še slišali. V Ameriki, koder se strastno pehajo za rekordi, bi zadevo vzela v roke nedvomno država sama in svinjski rod proglasila za »narodno last« Naši vrli posestnici pa imata edino skrb, da bosta vzredili vseh devetnajst pujsetov in jih o pravem času, dorasle, z debelo plastjo špeha pod kožo prodali za primerno ceno. Vsekakor je želeti, da bi tudi druge zastopnice posnemale vse časti vreden zgled »kraljice« njihovega rodu in se skušale približati njenemu točasnemu rekordu.

Iz Hrvatske

Nov propagandni šef. Bivši urednik osiješkega časopisa »Hrvatski list« Mijo Tolj je bil imenovan za šefa propagandnega odseka glavnega ravnateljstva za propagando.

Šolstvo na Hrvatskem. V nezavisni Državi Hrvatski je 79 srednjih šol s 1700 učitelji in 39.872 učenci. Učiteljišč je 17 s 193 učitelji in 2470 učenci. Meščanskih šol je na Hrvatskem 112 s 1010 učitelji in 17.414 učenci, ljudskih šol pa 3942, izmed katerih je 48 zasebnih. V ljudskih šolah poučuje 8852 učiteljev in jih obiskuje 489.072 učencev.

Nove hrvatske pisemske znamke. V državni tiskarni na Dunaju tiskajo nove hrvatske pisemske znamke po 3 in pol in 12 in pol kune. Osnutek je napravil akademski slikar Ivo Rezek. Znamk po 3 in pol kune bo izdanih 16 milijonov, po 12 in pol kune pa 1 in pol milijona kosov. V nakladi 500.000 kosov bodo tiskali tudi spominske znamke s podobo narodnih junakov grofa Zrinjskega in kneza Frankopana, v vrednosti 1.2 in 3.5 kune.

Tujski promet v Zagrebu. Kljub vojni se tujski promet v Zagrebu stalno dviga. Iz statističnih podatkov mestnega potovalnega urada je razvidno, da je leta 1938. obiskalo Zagreb 71.459 tujcev, ki so imeli 158.464 nočnin, naslednje leto je prišlo v hrvatsko prstolnico 7.984 tujcev s 159.053 nočninami. Leta 1940. je število tujcev nazadovalo na 68.516, nočnine pa so se dvignile na 160.317, predlanskim so zaznamovali nadaljnji padec tujih gostov na 67.591, nočnine pa so spet porasle na 187.411. Lani se je število tujcev močno dvignilo na 82.388, z 267.841 nočninami.

Jadralnemu letalstvu se na Hrvatskem posveča velika pozornost. Iz podatkov »Hrvatskega naroda« je razvidno, da je jadralna delavnica doslej izdelala 24 letal vrste salamander, 23 vrabcev, 6 komarjev in 1 kavko. Na dovršitev čaka 16 salamandrov, 17 vrabcev in 2 komarja. Tako bo imela jadralna šola pri Sveti Nedelji dovolj jadralnih letal na razpolago. Pretekle dni so v Zagrebu izvršili tudi visokosposobno jadralno letalo po načrtih inž. Czervinskega. Razpon kril meri 19 metrov, dolžina pa 7.25 metra. Letalo tehta 185 kg in dopušča največjo brzino 200 km na uro.

KULTURNI PREGLED

Braccova „Prava ljubezen" v Drami

Kdor bi presojal pomen Roberta Bracca za italijansko dramatiko po igri »Prava ljubezen«, ki smo jo videli te dni na odru naše Drame bi delal krivico piscu in njegovi literaturi. Bracco, ki je vstopil v slovstveno življenje že leta 1894, je bil eno izmed osrednjih imen italijanske dramatike v letih pred prvo svetovno vojno, ko so njegove komedije mnogo igrali tudi na inozemskih odrih. Tega slovesa pa mu niso prinesli komadi, kakor je »Il perfetto amore«, pri nas »Prava ljubezen«, marveč dela nekoliko izvirnejšega značaja in ostrejših pogledov na problematiko človeškega življenja (zlasti »La piccola fonte«, »Sperduti in buio« in »Il piccolo Santo«) Po »Pravi ljubezni« bi nepoučen gledalec težko uganil da je Bracco neposreden dedič ibsenovskih vplivov v Italiji, eden izmed predstavnikov »dramatskega psihologizma«, ki je bil v verigi slovstvenega razvoja zadnji člen pred Pirandellovimi dramatskimi odkritji.

»Prava ljubezen«, ta »dialog v treh dejanjih«, kakor je pisec sam označil svoje delo, se nikakor ne odlikuje po izredni izvirnosti zapletljajev in ne po bujni domiselnosti svojega sicer na zunaj duhovitega in sočnega dialoga. Človeku se zdi ob tej igri, kakor bi bil odprl star letnik humorističnega lista in čital dovtipe, ki jih je slišal že zdavnaj. Toda Bracco je tudi v tem našel posnemovalce: spomnimo se samo pri nas uprizorjenega »Poročnega darila« (trik z avtomobilom i. pod.) Igra nas poučuje, kdaj je ljubezen prava: takrat, ko se plamteča moška strast združi z žensko čistostjo. Bracco nas pripelje do Helenine poročne noči po dolgem ovinku prvega zakona ki pa ni bil konsumiran in vdovstva ki mu Hugo le trudoma otiplje »pravo žilico«. Če je pot spoznavanja in zbliževanja med Heleno in Hugom dramatsko dokaj shojena (1. dejanje), če je Hugovo zapeljevanje Helene v sobi zakotnega podeželskega hotela resda zabavno, a umetniško prav nič značilno (2. dejanje), so prizori po poroki v zakonski spalnici (3. dejanje) zaradi tiste zgodbe z nevrasteničnim prvim možem tem manj prepričevalni, čim bolj se bliža igra zaključku. Priznati je treba, da je kljub vsej neizvirnosti in raznim pomanjkljivostim delo zabavno in vzbuja s svojimi kdaj pa kdaj pikantnimi trenutki in z živahnim dialogom prijetno zanimanje ne preveč zahtevnega občinstva. V igri predvsem pogrešamo nekaj več notranje upravičenosti in dramatske pomembnosti, tistega, kar bi nam ostalo tudi tedaj, ko se je spustil zastor nad hotelskimi sobami in zakonsko spalnico; tedaj, ko je minila lahkotna zabavnost posameznih prizorov in se vprašujemo po globljem smislu vsega dogajanja.

»Pravo ljubezen« je pred mnogimi leti uvedel k nam Valo Bratina in jo igral s pokojno Bukšekovo; tudi sedanja uprizoritev se naslanja na Bratinov prevod in njegovo sceno prirejeno z dobrim okusom. Igralski je igra prav hvaležna, čeprav nemalo zahtevna, saj je vsa pozornost gledalcev skozi tri dejanja osredotočena na Heleno in Huga, kar bi pri količkaj slabi igri utrujalo in dolgočasilo. Dramatik, ki ume ves večer z dvema osebama zaposliti pozornost in fantazijo poslušalcev, je polnokrven dramatik četudi ni brezpogojno izviren ter miselno in etično pomemben. In nekaj tiste čisto teatralne kvalitete je ostalo Braccu tudi v tej njegovi lažji in površnejši igri. — »Pravo ljubezen« je zrežiral Jože Kovič, in sicer v slogu zabavnega konverzacijskega komada, pri katerem je poglavitno pravilo gladek, neprisiljen potek. Dvojica, Helena in Hugo, je zasedena prav srečno: V. Juvanova in S. Jan dajeta »Pravi ljubezni« ves tisti vzgon, ki bi se brez njega igra razlezla kakor voda po pesku. Helena je prebrisana ženska, ki zapeljuje v hipu, ko se na vso moč utrjuje zoper vsakršen napad in ki preizkuša Huga z vsemi mogočimi triki, dokler ga končno ne spozna. Hugo je v Janovi interpretaciji mlad malce lahkomiseln, zabave in uživanja željen mož, pustolovec, kakor sam priznava; v ljubezni do Helene pa notranje dozori, se zresni in postaja prototip bodočega dobrega zakonca. Obe vlogi sta igralsko živi, prikupni in toliko prepričevalni, kolikor je v tem primeru le mogoče. Poleg omenjene dvojice nastopajo v epizodnih vlogah še Verdonik kot natakar, Kraljeva kot krčmarica in Kosič kot šofer. Posebej je treba omeniti Kraljevo, ki v teh nekaj minutah, kar jo vidimo na odru, pove z igro več, kakor je sam pisec položil v besedilo njene vloge, kar je najboljši znak nadpovprečne odrske stvaritve.

Gostovanje Zlate Gjungjenac

Po uspešnem nastopu v »Traviati« je ga. Zlata Gjungjenac gostovala še v »Evgeniju Onjeginu« in »Thais«. Gledališče je bilo polno oba večera. Občinstvo pač še ni pozabilo njene dolgoletne in uspešne dejavnosti v ljubljanski Operi. Vlogi v operi Čajkovskega (Tatjana) in Masseneta (Thais) imata to skupno značilnost, da zahtevata več igralskih sredstev in pravega dramatskega izraza, kakor prenekatera druga, prvenstveno pevska vloga. Kakor je v Tatjani dramatično dognan kontrast med mlado sanjarko, ki ponuja Onjeginu svoje čisto srce in zrelo ženo, ki po napetem boju s prebujenimi čustvi zavrne Onjeginovo pozno ljubezen, je v vlogi Afroditine svečenice in kurtizane, poznejše krščanske spokornice Thais zajet in s poljudno učinkovitimi poudarki izoblikovan spoprijem med dvema svetovoma. Zato je vsaka izmed obeh vlog dvojna in zahteva od pevke precejšnjega dramatičnega napora, če jo hoče izčrpati v njeni nedvomno pomembni vsebini.

Uvažujoč ta dokaj očitni moment, smo mogli v obeh vlogah slediti močnemu in v premnoge odtenke dognanemu dramatičnemu izrazu priljubljene pevke, ki je v iskanju ravnovesja med čisto pevskim in čisto igralskim partom podredila pevski delež igralskemu. Ga. Gjungjenac je bila vedno, tudi v časih, ko je v tem odnosu prevladoval pevski delež, dobra igralka, obdarjena s finim čutom za pristno dramatično vsebino posameznih vlog. Njen glas — zdi se — ni več tako zelo predoren in tako bleščeč v vseh stopnjah svoje tonske skale, kakor je bil pred leti, ostala pa mu je njegova ubrana izglajenost in vse njeno prednašanje razodeva slej ko prej tanko muzikalnost in krasno estetsko linijo. Kaže, da se je v tem razvoju samo še poglobila izraževalna moč njenega igranja, ki tako trdno podpira pevski delež in tolikanj pronica vanj, da imajo njene vloge obeležje redke stilne dovršenosti in obenem vzlic vsej operni narejenosti znak nečesa življenjsko pristnega. To se je moglo občutiti v posameznih značilnih momentih pri Čajkovskem in še bolj v doživljajsko bogato niansirani vlogi pri Massenetu. Pohvalno je treba omeniti, da je umetnica naštudirala Thais v slovenščini nalašč za gostovanje v Ljubljani in se je — čeprav brez skušenj — krasno včlenila v celotni ritem naše predstave. Občinstvu, ki zvesto obiskuje naše gledališče, je nudilo gostovanje ge. Gjungjenac v treh znamenitih vlogah, ki jih sicer pojeta ge. Vidalijeva in Heybalova, možnost spominske primerjave, ki nikakor ni bila neugodna za obe pevki; zlasti Tatjana in Thais ge. Heybalove sta s svojimi pevskimi in igralskimi kvalitetami potrdili tudi v luči te primerjave svojo kvalitetno višino.

Občinstvo je go. Zlato Gjungjenac navdušeno pozdravljalo in je dobila tudi precej cvetja. »Evgenij Onjegin« je kazal na četrtkovi predstavi nekaj več vzgona in notranje sile, kakor na prejšnji. Poleg ge. Gjungjenac se je zlasti odlikoval V. Janko, kot Lenskij pa je dovolj uspešno nastopil Sladoljev. Kakor pri vseh predstavah priljubljene opere »Thais«, je tudi v tej stala poleg naslovne vloge v ospredju Primožičeva kreacija puščavnika Athanaela.

Obsežna zgodovina latinskega slovstva

Eden najpomembnejših italijanskih poznavalcev klasičnih jezikov in kultur, profesor florentinske univerze Ettore Bignone je pripravil za Sansonijevo založbo velikopotezno zasnovano delo »Storia della letteratura latina«. Nedavno je izšel prvi zvezek obsežnega spisa, ki ga je učeni pisec pripravljal desetletja. V tem zvezku obravnava Bignone začetke latinskega slovstva, oblikovanje rimskega duha ter epiko in gledališče v prvem razdobju republike. Drugi zvezek, ki izide še letos, obravnava slovstvo do konca republike, tretji bo odmerjen Avgustovi dobi in četrti literaturi cezarske dobe po Avgustu. Bignonovo delo bo izpolnilo veliko vrzel, saj niti Italijani niso imeli doslej tako velikopotezno zasnovane, znanstvene in v vsakem pogledu sintetično izoblikovane zgodovine latinske literature, dela, ki bi upoštevalo vse dosedanje raziskovalne izsledke in obravnavalo rimsko literaturo z metodami sodobne literarne vede, upoštevajoč ne samo — kakor stare znanstvene šole — filologijo, marveč tudi estetiko in sociologijo slovstva.

Ettore Bignone ima za sestavo takega dela vse pogoje: poleg obsežne znanstvene izkušenosti v klasičnih jezikih in literaturah tudi pesniški čut, ki ga je pokazal z odličnimi prevodi grških in latinskih pesnikov. Že l. 1916 je izdal obsežno (668 str.) delo o Empedoklu, l. 1920 je obdelal Epikura in prevedel njegove spise, leto dni pozneje je izdal Zbirko pesniških prevodov »Il libro d'amore della poesia greca«, spisal študijo o grškem epigramu in jo izdal skupaj z izborom epigramatske grške poezije, prevedel je vsega Sofokleja in Eshila, dalje Teocritove idile, spisal obsežno znanstveno podnetno kritično delo

Kronika

* **600.000 lir za trgovske sotrudnike.** Duce je sprejel nar. sv. dr. Geonarda Gano, predsednika bolniške blagajne za trgovske sotrudnike. Gano je poročal Duceju o razvoju zavoda, ki mu predseduje ter mu izročil v imenu upravnega sveta bolniške blagajne 600.000 lir, ki se bodo po Ducejevih navodilih razdelile med trgovske sotrudnike, prizadete po sovražnih letalskih napadih.

* **Smernice za »Dan tehnike«.** Duce je sprejel te dni ministra za narodno vzgojo, ki mu je poročal o pripravah za proslavo »Dneva tehnike« v 21. letu režima. Duce je potrdil program ter poudaril, da se mora manifestacija vršiti v čim večjem obsegu. »Dan tehnike« bo letos na dan 2. maja.

* **Publikacija o letalstvu.** Za dvajseto obletnico ustanovitve Kr. letalstva dne 28. aprila je sklenilo letalsko ministrstvo izdati kolorirano publikacijo, ki bo obsegala doslej še neizdane in neobjavljene slike, predstavljajoče junaška dejanja letalskih sil Kraljeve Italijanske Vojske na raznih bojiščih.

* **Dar za žrtve letalskih napadov.** Predsednik italijanskega Zavoda za kredit je dal Duceju na razpolago pol milijona lir za podporo osebam, ki so v sedanji vojni prizadete zaradi sovražnih letalskih napadov.

* **Dar za sinove padlih letalcev.** Založba Zanichelli je izročila vojvodinji d'Aosta vsoto 45.000 lir, katero je iztržila za knjigo Vojvode Amedea Aostskega, ki popisuje svoje doživljaje v Afriki. Vojvodinja je poslala denar kot podporni prispevek za sinove padlih italijanskih letalcev.

* **Podelitev zlate kolajne.** Z zlato spominsko kolajno je bil odlikovan podpolkovnik Massimilliano Custozza iz Rovere pri Mantovi, ki je padel na ruskem bojišču pri Klinovij Červani dne 21. februarja 1942.

* **Smrt vzornega vojaka.** Na ruskem bojišču je padel junaške smrti pehotni major Cesare Pesce. Pokojnik ni hotel uživati udobnega življenja doma, čeprav se mu je za to nudila prilika. Ponovno je prosil, naj ga dodelijo oddelkom na bojišču, kamor je odrinil lani v novembru. Z bojišča je pisal sinu, ki je bil tedaj gojenec vojaške akademije v Modeni, vzpodbudno pismo, naj se tudi sam javi prostovoljno na fronto.

* **Kardinal Pellegrinetti smrtno bolan.** Kardinal Pellegrinetti, ki leži na kirurški kliniki v Rimu, je navzlic skrbni zdravniški negi tako bolan, da so izgubili zdravniki vsako upanje v njegovo zdravstveno izboljšanje. Kardinala so že prevideli z zakramenti za umirajoče; je pa še pri popolni zavesti.

* **Spomenik v spomin mučeniške smrti škofa Montalbettija.** V Reggiu Calabriji so dali pobudo za postavitev marmornega spomenika škofu Enricu Montalbettiju, ki je umrl kot žrtev sovražnega letalskega napada.

* **2.000 novorojencem je pomagala na svet.** V Invoriju pri Aroni je umrla 84letna babica Rosa Preti, vdova Colombo. Nad pol stoletja je izvrševala babiške posle in je v tem času pomagala na svet okoli 2.000 novorojencem.

* **150letnica mestne knjižnice v Triestu.** Letos bo obhajala 150letnico obstoja mestna knjižnica v Triestu. Ustanovil jo je leta 1793. patricij Pompej Brigido, ki je bil takrat guverner mesta Trieste. Brigida je v njegovi pobudi podpiral posebno Giuseppe Coletti, tiskar, novinar in pesnik. Leta 1796. je prešla knjižnica v mestno last in je obsegala tedaj 2.750 del v 4.265 zvezkih. Leta 1817. je bila v Triestu osnovana akademija, ki je osnovala svojo lastno biblioteko in tedaj je Brigidova knjižnica prešla v last mesta. Danes šteje knjižnica 185.000 zvezkov ter ima na leto povprečno 26.000 obiskovalcev.

* **Nagrada za delo na riževih poljih.** Rimska vlada je izdala okrožnico o odškodnini za delavce na riževih poljih. Delavci, zaposleni pri tem delu, imajo za vsak dan svojega dela pravico do enega kilograma riža. V Rimu upajo, da bo na podlagi tega ukrepa uspeh žetve na riževih poljih dosegel najvišjo stopnjo.

* **Prepovedan časopis.** »Frankfurter Zeitung« poroča, da je bilo glasilu puščičastih križarjev na Madžarskem »Pesti Ujsag« prepovedano nadaljnje izhajanje. Prepoved je bila utemeljena s tem, da se je časopis pregrešil proti zakonu iz leta 1939. o varstvu državnih interesov.

* **General predava o Rusiji.** Na pobudo kulturnega združenja »Leonardo da Vinci« je predaval v Firenzi armadni general F. S. Grazioli o Rusiji. Predavanje so spremljale skioptične slike.

* **Nov zavod v Benetkah za južnovzhodno Evropo.** Na pobudo grofa Volpija se je ustanovil pri univerzitetnem zavodu Foscari v Benetkah poseben oddelek za južnovzhodno Evropo in za Levant. Nova ustanova bo začela s svojim delovanjem v prihodnjem akademskem letu ter ima v programu ustanovitev posebne dvoletne šole z jezikovnimi, gospodarskimi in tehničnimi tečaji.

* **Oče hoče nadomestiti sina.** Oče vojnega prostovoljca Hamleta Pontina, ki je kot konjenik padel v bitki pri Balavski na vzhodnem bojišču ter je bil po smrti odlikovan z zlato kolajno, je poslal Zveznemu tajniku svojega okraja pismo, v katerem ga prosi, naj mu dovoli, da stopi na sinovo mesto ter odrine kot prostovoljec na bojišče, da se bori za fašizem proti boljševizmu.

* **Zavarovanje uradnikov v novih provincah.** Uradni list rimske vlade objavlja ministrski dekret, ki določa norme za obvezno zavarovanje uradnikov novih provinc proti boleznim. Tem uradnikom je zagotovljeno zdravljenje, ki traja lahko najdelj 180 dni.

* **Rojstna hiša skladatelja Palestrine.** Hiša, v kateri je bil rojen italijanski skladatelj Giovanni Pierluigi Palestrina leta 1525., je bila po odredbi minstrstva za kulturo proglašena za narodni spomenik. Skladatelj Pierluigi, ki je privzel ime Palestrina po svojem rojstnem kraju, je splošno znani obnovitelj katoliške cerkvene muzike v Italiji, njegov slog je stoletja veljal za vzor cerkvene glasbe.

* **Ni se zanesel na sanje.** Kmet Pasqualo Giacovelli iz Castalane pri Bariju je sanjal, da mu je nekdo svetoval, naj stavi v loteriji na številke 2, 50, 80 in 17. Giacovelli pa je šel v loterijsko poslovalnico in stavi na druge številke. Nekaj dni nato je žalosten ugotovil, da mu je ušla kvaterna, ker so bile izžrebane številke, katere so mu bile nasvetovane v sanjah.

* **Očetu je kradel kokoši in jih poklanjal zaročenki.** 62-letni kmet Costante Casagrande iz Orte je že delj časa opazoval, da izginjajo iz njegovega kokošnjaka kokoši in piščanci, ponos njegovega gospodarstva. Poostril je pažnjo nad tatovi in je nekega dne v ranem jutru zasačil svojega sina Anselma, ki je bil pravkar ukradel domačo kokoš z namenom, da jo odnese svoji zaročenki. Oče je sina primerno kaznoval, ovadil pa ga je zaradi tatvine tudi policijskim oblastem.

* **Nesreča pri prevozu s čolnom.** Pri Cremoni se je hotelo šest lovskih tovarišev prepeljati čez rečico Addo s čolnom, pri tem pa so imeli smolo, da se je čoln sredi vožnje prevrnil, pri čemer sta dva lovca utonila. Štirje ostali lovski tovariši so s pomočjo reševalcev dosegli breg.

* **Nenavadna smrt.** V Veroni se je skril 37letni Alberto Nordacci v klet svojega gospodarja, da bi se ponoči napil vina. Ko se ga je navlekel, je hotel zlesti iz kleti skozi zamreženo okno, toda glava in ena roka sta mu obtičala v omrežju in naslednje jutro so ga našli v tem stanju mrtvega. Najbrže se je zadušil.

* **Porod na cesti.** Iz Francolina so te dni telefonirali v Ferraro po rešilni voz, ki naj bi odpeljal 40letno Maro Pasqualini v porodnišnico. Komaj so Pasqualinijevo naložili na vozilo, pa je začutila porodne bolečine in je sredi pota med Francolino in Ferraro povila zdravega sinčka.

* **Žrtev splašenega konja.** Delavec Pietro Bulzoni je srečal na cesti splašenega konja. Ker je pogumen mož, je hotel žival ukrotiti. Konj pa je Bulzonija podrl na tla in ostavil s težkimi ranami na cesti. Odpeljali so ga v bolnišnico, kjer visi med življenjem in smrtjo.

* **Razlastitev v Borovnici.** Vsi razlaščenci v Borovnici se po tem potu obveščajo, da je okrajno sodišče na Vrhniki preložilo narok za cenitev zemljišč, ki je bil določen za 29. t. m., na nedoločen čas.

* **Smrt hčere Aleksandra Dumasa.** Iz Švice poročajo, da je po kratki bolezni umrla gospa Marija d'Hauteville. hči Aleksandra Dumasa, sina, in vnukinja pisatelja Dumasa očeta. Učakala je 75 let ter je živela nad 40 let v zakonu s plemenitašem d'Hautvilleom.

* **Strojepisni tečaji — novi eno-, dvo- in trimesečni dnevni in večerni** — prično 2. in 3. aprila. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji, desetprstna učna metoda. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Učnina zmerna. Prijave, informacije dnevno. Zahtevajte prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

* **Franz Lehar operiran na slepiču.** Znani skladatelj Franz Lehar, avtor mnogih priljubljenih operet, leži že kakih 14 dni v bolnišnici. Operiran je bil na slepiču. Operacija se je sicer posrečila, toda nastopile so komplikacije, ki ovirajo okrevanje. Franc Lehar je star 75 let.

* **Dva milijona kmetov obdeluje zemljo na vzhodu.** Nemško poročilo iz Kijeva pravi, da bo ozemlje, ki so ga zavzele nemške vojske v Rusiji, kmalu postalo žitnica Evrope. Doslej so v te predele poslali 2 milijona kmetov, ki imajo nalogo obdelovati zemljo in skrbeti za čim večji pridelek.

* **Okradeni samostanski bratje.** V Brescii je bil obsojen bivši sluga v ondotnem samostanu Giacono Andreoli. Izmaknil je več samostanskim bratom denarnice z denarjem in osebnimi listinami. Sodišče je obsodilo tatu na šest mesecev ječe in 600 lir globe.

* **Med spanjem so mu ukradli hlače.** Pasquale Siborogna iz Fiume je vinjen prikolovratil domov, kjer je omamljen omahnil na posteljo. Najbrže je starca kdo videl v pijanem stanju, kajti ko se je Siborogna zbudil, se je znašel na ležišču brez hlač, ki mu jih je nekdo ukradel.

* **Nečloveška babica.** V Intri pri Verbaniji je umrla pred dnevi 6letna Angela Sanvito, ki je živela s svojimi tremi bratci pri svoji stari materi. Otrokova mati leži namreč v bolnišnici in ne more oskrbovati svoje dece. Po smrti 6letnega otroka se je raznesel glas, da je deklica umrla zaradi slabe prehrane. Oblasti so uvedle preiskavo ter prijele nečloveško babico, ki je resnično odtegovala otroku hrano in s tem pospešila njegovo smrt.

* **Pogumen reševalec.** V Mantovi sta padli dve ženski, ki sta prali perilo ob kanalu Molinella, v vodo ter sta v skrajni nevarnosti za življenje vpili na pomoč. Na srečo je prišel takrat mimo prizorišča nesreče mladenič Luigi Dorico, ki je planil oblečen v vodo ter obe ženski spravil na suho.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 30. marca, ob 17.30: **V Ljubljano jo dajmo.** Red Torek.

Sreda, 31. marca, ob 17.30: **Mirandolina.** Red A.

Četrtek, 1. aprila, ob 17.30: **Prava ljubezen.** Red Četrtek.

Petek, 2. aprila, ob 15: **Kralj na Betajnovi.** Izven. Zelo znižane cene 12 lir navzdol.

•

J. Ogrinc: »V Ljubljano jo dajmo!« Veseloigra v treh dejanjih. Osebe: Srebrin — Cesar, Rotija — P. Juvanova, Manica — A. Levarjeva, Cene — Starčeva, dr. Snoj — Drenovec, hlapec Pavle — Peček, dekla Neža — Rakarjeva, notar — Košuta, dve priči: Gorinšek in Benedičič. Igra se godi sredi prejšnjega stoletja. Režija: Milan Skrbinšek.

OPERA

Torek, 30. marca, ob 17: **Janko in Metka.** Red B.

Sreda, 31. marca, ob 17: **Evgenij Onjegin.** Red Sreda.

Četrtek, 1. aprila, ob 17: **Thais.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Petek, 2. aprila, ob 17: **Zemlja smehljaja.** Izven. Cene od 28 lir navzdol

•

»Humperdinck: »Janko in Metka.« Muzikalna pravljica v treh dejanjih. Osebe: Metlar Peter — Janko, njegova žena Jera — Št. Poličeva, Janko in Metka, nju otroka — Golobova in Mlejnikova, Hrustaj-baba — Karlovčeva, Trosi-možek — Barbičeva, Rosi-možek Urbaničeva. Dirigent: N. Štritof, režija: C. Debevec, vodja zbora: R. Simoniti, koreograf: P. Golovin, kostumi: Jela Vilfanova.

IZ LJUBLJANE

u— **Promovirana bosta** na filozofski fakulteti kr. univerze v Ljubljani v torek, dne 30. marca za doktorja filozofije gospod prof. Alojzij Potočnik in gospod suplent Rudolf Volk; oba iz Ljubljane. Čestitamo!

u— **Nov grob.** Preminul je dolgoletni uslužbenec tvrdke Maks Jeras g. **Miroslav Pezdir.** K večnemu počitku so pokojnika spremili v ponedeljek popoldne izpred viške cerkve na tamošnje pokopališče. Naj mu bo zemljica lahka!

u— **Dež je za silo namočil zemljo.** Več dni je bilo že južno, na nebu so se podili težki oblaki, toda dežja razen nekaj kapelj v soboto dopoldne ni bilo. V nedeljo je že spet kazalo, da se bo sprevedrilo, toda prevladal je jug. Nebo se je močno pooblačilo in ko smo v ponedeljek zjutraj vstali, je deževalo. Kakor da bi se bal, pada dež le prav narahlo, tako da so zmočene komaj gornje plasti zemlje. V nedeljo je znašala najvišja temperatura 14.8° C in je do ponedeljka zjutraj padla samo na 10.4° C.

u— **Violinski koncert.** V ponedeljek, dne 5. aprila bo koncertiral v veliki filharmonični dvorani znameniti violinski virtuoz G. Ciompi. Na koncert odličnega umetnika opozarjamo že danes. Vstopnice bodo od srede dalje v predprodaji v Knjigarni Glasbene Matice. Začetek koncerta točno ob pol 7. uri.

u— **Važno za vsakogar sedaj in v bodoče** je znanje strojepisja. Novi dnevni in večerni tečaji prično 2. in 3. aprila. Specialna strojepisna šola: Največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji, desetprstna učna metoda! Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Zahtevajte prospekt: **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.**

u— **Retrospektivna razstava akad. slikarja prof. Saše Šantla** v Jakopičevem paviljonu si je ogledalo izredno veliko število prijateljev upodabljajoče umetnosti. Saša Šantel, ki je tudi odličen glasbenik, je razstavil blizu 300 svojih umetnin, ki predstavljajo lep del njegovega udejstvovanja na polju likovne umetnosti. Razstava bo odprta do 4. aprila.

u— **Samo še danes in jutri** bodo občinstvu na ogled odlične Klemenčičeve slike v Kosovem salonu v prehodu nebotičnika. Mojster Klemenčič je razstavil 18 krajin in tihožitij.

Z Gorenjskega

Na smrt obsojen tat. Pred posebnim sodiščem v Celovcu se je moral zagvarjati 30-letni Ernest Grah zaradi tatvin, potepuštva in delomržnosti. Od julija lani do oktobra, ko je bil aretiran, se je v železničarski uniformi večkrat pritihotapil na kolodvor in iz vagonov izmikal kovčege. Vsebino je potem prodaj. Ker je obtoženec nepoboljšljiv, ga je sodišče obsodilo na smrt.

Gauleiter dr. Rainer na Gorenjskem. Spet se je dva dni mudil na Gorenjskem gauleiter dr. Rainer. Njegov obisk je veljal predvsem radovljiškemu in kranjskemu okrožju. Vodja civilne uprave se je prepričal o doslej izvršenem delu in je dal smernice za nadaljne delovanje. Gauleiter je med drugimi kraji obiskal Tržič, Kranj, Gorje, Kropo in Št. Vid, kjer je posetil tudi zavod za narodno politično vzgojo.

Poletne počitnice v treh skupinah. Nemški prosvetni minister je za letošnje počitnice dal naslednje smernice: Tri skupine poletnih počitnic se morajo ohraniti. Dobile so zdaj še večji pomen zaradi tega, da šolarji naenkrat preveč ne obremene železniškega prometa. Posamezne skupine bodo šle na počitnice: prva 25. junija, druga 6. julija in tretja 15. julija. Skupno trajajo počitnice na leto 85 dni. Med tem ko so lanske božične počitnice trajale 22 dni in bo za veliko noč 11 prostih dni, ostane za poletne počitnice še 52 dni. Če so v posameznih pokrajinah božične in velikonočne počitnice znašale več kakor 33 dni, tedaj se morajo poletne počitnice za toliko skrajšati. Podaljšanje poletnih počitnic nad 52 dni ni v nobenem primeru dovoljeno.

Nova grobova. V mestni hiralnici na Jesenicah je umrla v visoki starosti 94letna občinska uboga Neža Vebrova. Skoraj do svoje smrti je bila pri dobrem zdravju. Vebrova je bila najstarejša žena v jeseniški občini. — Po večletni bolezni je na Lužah umrl 69letni posestnik Jožef Barle.

Prijava stanovanj. Državni komisar za stanovanja je izdal odredbo, po kateri morajo lastniki stanovanj, **če razpolagajo z** več kakor enim opremljenim ali neopremljenim **stanovanjem, do 10. aprila 1943** pismeno prijaviti upravnim oblastvom nadaljnja stanovanja. Nadalje morajo prijaviti svoja stanovanja najemniki, ki nimajo na stanovanju soprogov ali drugih sorodnikov, z navedbo prostorov in števila podnajemnikov. Prijave je treba izvršati do 10. aprila pri domači občini.

V Šenčurju pri Kranju je govoril na mesečnem sojanju okrožni šolski voljo malemu krogu poslušalcev o totalni vojni. — Letošnji prvi kuharski tečaj za žene je bil v dveh skupinah po 10. žene so preizkusile spet nekaj novih kuharskih pravil. — Posestniku in gostilničarju Ivanu Gašperlinu je pri žrebanju poginila dragocena kobila.

V Preddvoru je bil nedavno tovariški zapel. V gledališki dvorani Strankinega doma je govoril okrožni vodja Mösslacher iz Kranja. Najprej je bila spominska svečanost za junake, nato pa je nad sto poslušalcem govoril o tovarištvu in totalni vojni zaposlitvi.

Nesreče. V Celovcu stanujoča 62letna vdova upokojenca, Ivana Hočevarjeva, je tako nesrečno padla na cesti, da si je zlomila nosno kost. Prepeljali so jo v celovško bolnišnico. Na cesti, ki vodi iz Hrušice na Jesenice, se je s kolesom ponesrečil 59-letni železničar Franc Štefe. Pri padcu je dobil na levi strani glave globoko brazgotino. Zlomil si je več reber, strl si je prsni koš in močno odrgnil roke. Odpeljali so ga v bolnišnico na Jesenicah. Po stopnicah na orožniški postaji v Olševku je padel okrajni nadstražmojster Ivan Levstik in se poškodoval na roki.

Obsojena tatova. Pred sodnikom poedincem deželnega sodišča v Celovcu sta se morala zagovarjati 29letni Franc Longar in 28letni Franc Kotar, oba iz kamniškega okrožja. Longar je bil zaposlen v delavnici državnih železnic v Beljaku, kjer je ukradel 4 avtomobilska kolesa in več flanelastih odej. V prijatelju Kotarju, avtomehaniku iz Celovca, je Longar našel tovariša enakega mišljenja. Pred sodiščem sta se tatinska tovariša vsak po svoje zagovarjala. Obsojena sta bila oba, in sicer Longar na dve leti, Kotar pa na eno leto težke ječe.

Iz Srbije

Odmev pristopa bivše Jugoslavije k trojnemu paktu. Preteklo soboto je bilo na Kolarčevi ljudski univerzi zborovanje, na katerem je govoril beograjski župan Jovanović o pristopu Jugoslavije k trojnemu paktu in nato sledečem prevratu. Z vso odločnostjo je obsodil pučiste, ki so spravili srbski narod v nesrečo. Obletnica usodnih dni je našla svoj odmev tudi v srbskem časopisju. Vse sodbe soglašajo v tem, da je bil pristop k trojnemu paktu velika državniška modrost, nato sledeči puč pa največja pustolovščina.

Za drugo obletnico puča je v srbskem radiu govoril ministrski predsednik Nedić. V svojem govoru je obtoževal Anglijo, pučiste in jugoslovansko vlado. Navedel je 10 točk. Nato je dejal srbskemu narodu: »Vojna lahko še dolgo traja in srbski narod je navezan sam nase. Da si bo priboril dostojno mesto v Evropi, mora hrabro prenašati posledice vojne in podpirati tiste, ki žrtvujejo svoje življenje za obrambo Evrope pred rdečo nevarnostjo.«

Totalna mobilizacija. Generalni pooblaščenec za gospodarstvo v Srbiji je od vojaške oblasti dobil polnomoč, da sme ukrepe za totalno mobilizacijo, ki so bili uvedeni v Nemčiji, uporabiti tudi na srbskem ozemlju in jih prilagoditi posebnim razmeram.

Delovna služba v Banatu. Tudi za Banat je bila uvedena splošna delovna služba. Vsi moški in ženske od 16. do 60. leta starosti, čijih delovna sila ni popolnoma izrabljena v domačem gospodinjstvu ali podjetju, so dolžni poprijeti za delo v drugem gospodinjstvu ali podjetju.

Poletni čas tudi v Srbiji. Po poročilu beograjskega nemškega dnevnika so tudi v Srbiji v noči na 29. marec pomaknili ure za eno uro naprej.

Colin Ross predava v Beogradu. Na Kolarčevi univerzi bo 31. marca predaval o svetovno politični borbi v Afriki znani nemški publicist Colin Ross.

Konjske dirke v Beogradu. Preteklo nedeljo je bilo na topčiderskem konjskem dirkališču prvo jahanje. K prireditvi so vozili posebni vlaki. Posloval je tudi totalizator.

»L'Aristotele perduto e la formazione filosofica di Epicuro«, izdal zbirko razprav in esejev »Studi sul pensiero antico«. Njegova knjiga »Il libro della letteratura greca« je ena najboljših knjig te vrste, kar jih je izšlo v novejšem času ne samo v Italiji; tu je Bignone podal prerez grškega slovstva, pokazal pravo mojstrstvo v označevanju struj, pojavov, del in osebnosti ter pridružil študijam o posameznih dobah ali imenih izbor iz obravnavanih pesnikov in prizaistov v lastnem prevodu. »Il libro della letteratura Greca« je izšel l. 1940 in je dosegel letos že četrto izdajo — pač redek primer pri knjigah, ki so oddaljene slehrni aktualnosti. Videti je, da še danes mika tudi to, kar je večno.

Od Bignonove »Storia della letteratura latina« si torej italijanska kulturna javnost po pravici mnogo obeta in sodi po prvem zvezku, da bo delo kvalitativno prekosilo vsa druga. Obenem pa sodelavec »Meridiana di Roma«, ki je temu sodobnemu humanistu posvetil celo stran, izraža upanje, da bo mogel prof. Ettore Bignone po dovršitvi zgodovine rimske literature obdelati v takem obsegu tudi grško slovstvo — nalogo, ki ga je bil napovedal še v uvodu prvega sintetičnega osnutka takega dela, namreč v knjigi »Il libro della letteratura greca«.

Naš jezik

Jezikovna paša

76. **Neokužljiv — odporen proti kaki bolezni — nesprejemljiv za kako bolezen.**

»Neokužljivost (imunost)«; »pri tuberkulozi ne poznamo neokužljivosti, pač pa odpornost«; »odporen proti tuberkulozi«.

Okužljiv je a) kužen: izmečki bolnika z odprto tuberkulozo so okužljivi; b) kdor se more okužiti.

Športna mladina je proti tuberkulozi odporna.

Kdor je proti čemu imun, ta je nesprejemljiv: **bolezenska nesprejemljivost**=bolezenska imunost, **strupna nesprejemljivost** (jež je imun proti kačjemu strupu=zanj nesprejemljiv).

Torej: **nesprejemljivost za jetiko; pri tuberkulozi ne poznamo nesprejemljivosti.**

77. **Organsko tkivo — tvorniška tkanina.**

»Pljučna tkanina.«

Nemec résda pravi i živemu tkivu i neorganski tkanini »Gewebe«. Slovenci pa imamo dvoje lepih besed: za živ organ tkivo, za neživo tvarino tkanina. Torej: **pljučno, kostno, živčno itd. tkivo, pa svilena, volnena tkanina!**

78. **Zdravnik za jetične bolezni, za jetična obolenja.**

»Ftizeolog (jetikoslovec)«.

Imamo naravo-, modro-, zvezdo-, lepo-, jeziko-, izrazo- itd. slovce, ftizeologu pa jaz vendarle ne bi rekel »jetikoslovec«. Moj jezikovni čut se temu upira, ker taka tvorba oznak ni svojstvena slovenščini, pa če prav mora tolikokrat vgrizniti v kislo jabolko. Kakor pravimo **zdravnik za notranje, za živčne, za duševne itd. bolezni,** tako bi jaz rekel **zdravnik za jetične bolezni, za jetična obolenja.**

79. **Krompir omrzne — omrznjen krompir.**

»Nekoliko namrznjen krompir.« To je namreč »angefroren«!

Kakor pravimo: **opečen, oparjen, okuhan, opaljen, ožgan, okvarjen** za vse, kar ni spečeno, sparjeno, skuhano, spaljeno, sežgano, skvarjeno, pri čemer torej proces pečenja, parjenja, kuhanja, paljenja, žganja, kvarjenja ni popolen marveč samo delen, tako moramo reči za krompir, ki je le deloma od mraza pokvarjen, da je omrznjen.

»Ušesa so omrznila«, najdem prav dobro v Pleteršniku.

80. **Kri pólje, kroži, se pretaka — planje, kroženje, pretákanje krvi; pretók krvi=transfuzija.**

»Hitrejše kolobarenje krvi.«

Tako berem v zdravstvenem članku za cirkulacijo krvi.

Kdo in kaj kolobari?

Kolobariti more samo stvorjenje trde konzistence — da govorim po fizikalično — nikdar pa ne ne tekoče, ne plinsko! Ponočnjaki kolobarijo, kadar kolovratijo po vasi; srnjak in srna kolobarita, kadar se gonita pred zaskokom v krogu; v sončni zarji luna kolobari (Ciciban) — **kri po žilah ali po ožilju pa pólje, kroži, se pretaka**=cirkulira. **Pretočim kri: pretok krvi**=transfuzija krvi. **Dr. Mirko Černič.**

ZAPISKI

Filozofska fakulteta v letnem semestru

Pravkar je izšel seznam predavanj za letni semester Kr. univerze v Ljubljani. Iz duhoslovnih strok na filozofski fakulteti naj zabeležimo: V filozofiji predava ordinarij dr. Veber o psihologiji in priv. docentinja dr. Alma Sodnik o starogrški filozofiji in o metodah filozofsko-zgodovinskega raziskavanja. Iz pedagogike predava ord. dr. Karel Osvald zgodovino antične pedagoške kulture in doc. dr. Stanko Gogala o sociioloških in kulturnih osnovah pedagoške teorije. Iz zgodovine predava red. prof. dr. Milko Kos zgodovino Evrope v poznem srednjem veku in pregled zgodovine Slovencev od 16. stoletja dalje, prof. dr. Evgenio Duplè Thesieder o »Italiji v dobi občin in gospodstev« in o osnovnih potezah zgodovine Italije novega veka, red. prof. dr. Vojeslav Mole pa o rimskem cesarstvu od Antoninov do Konstantina. Dalje navajamo iz oddelka za slovansko filologijo: red. prof. dr. Rajka Nachtigala predavanje o sintaksi starocerkvenoslovenskega jezika, red. prof. dr. Franca Ramovša frestorično gramatiko slovenskega jezika in slovenske dialektike prof. dr. Stojičevića o klasifikaciji samostalnika v srbskohrvatskem in slovenskem jeziku in o zgodovini dubrovniške književnosti, doc. dr. A. Ocvirka o razvoju slovenske poezije v razdobju 1868—1881, o slovenski naturalistični prozi in o uvodu v sistematiko slov. pesniškega stila ter predavarja dr. Nikolaja Preobraženskega o novejši ruski književnosti. Iz romanske filogije predava red. prof. dr. Franc Sturm o francoski književnosti v srednjem veku ter o historični slovnici italijanskega in francoskega jezika, prof. dr. Bartolomeo Calvi obravnava Poema Sacro, čita in razlaga Divino Commedio, doc. dr. St. Leben nadaljuje predavanje o slovstveni kulturi v Italiji zgodnjega srednjega veka, takisto nadaljuje Lecturo Dantis in predavanja o Balzacu kot stvaritelju »človeške komedije«. V oddelku za germansko filologijo nadaljuje ordin. dr. J. Kelemina predavanja iz historične slovnice nemškega jezika in zgodovino nemškega slovstva, M. A. Josip Sodja obravnava fonetične in druge slovnične probleme, red. prof. dr. Drag. Oštir pa gotske tekste. V oddelku za klasično jezikoslovje predava izr. prof. dr. Franc Bradač o grški in rimski metriki, doc. dr. Milan Grošelj o rimski drami, dr. Oštir pa o historični slovnici latinskega jezika. Isti profesor predava tudi o primerjalni slovnici sanskrta, grščine, latinščine, germanščine in slovanščine. V oddelku za primerjalno književnost obravnava doc. dr. Ocvirk moderni evropski roman, v oddelku za umetnostno zgodovino pa red. prof. dr. Vojeslav Mole umetnost zgodnjega srednjega veka na Bližnjem vzhodu in izr. prof. dr. Franc Stelè Zgodovino zapadnoevropske umetnosti in dr. Razen tega vodi lektorica dr. Valerija Rorato-Grohar jezikovne vaje iz italijanščine, dr. Janko Kotnik predava o glavnih predstavnikih francoske romantike, dr. Nikolaj Preobraženskij predava ruski jezik in njegovo novejšo zgodovino, lektor Boris Urbančič pa češčino.

Giuseppe Ungaretti v Zagrebu. Minule dni se je mudil v Zagrebu nedavno imenovani član Italijanske Akademije, eden izmed predstaviteljev sodobne italijanske poezije Giuseppe Ungaretti. Priredil je dvoje predavanj: »Zgodovinski pomen Petrarce in »Leopardi kot začetnik sodobnega pesništva«.

8. številka mladinskega mesečnika »Naš rod« prinaša črtico Ljenka Urbančiča »Domotožje«, pesem Anice Černejeve »Moj prijatelj Jani«, narodno pravljico iz kranjske okolice »Od kdaj so mravlje kruljave«, pesmi B. S. »Za kruh« in »Gabri«, Vida Jelšana potopisno povest »Skrivnostno srečanje«, pesem Gregorja Strniše »Zahod v planinah« in Srečka »Naš prešiček«, pripovedko »Opeharjeni brahman«, poučno prozo »Kako raste drevje« in članek dr. Janka Lokarja »O ptičjem letu«. Ob koncu so drobne zanimivosti. Tudi ta številka je primerno ilustrirana. »Naš rod« izdaja v redakciji Ivana Tavčarja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Tiepolo. V zbirki »I Grandi Artisti Italiani« je izšel Antonia Morassija zvezek, ki je odmerjen velikemu beneškemu slikarju G. B. Tiepoli (1696—1770). Sestava tega pregleda Tiepolovega dela je bila zaupana enemu najbolj poklicanih, saj je Morassi z dosedanjimi razpravami in študijami pokazal, da je zanesljiv poznavalec Tiepolove umetnosti. Kritik »Meridiano di Roma« sodi o tej knjigi, da prikazuje »novega« Tiepolo, dokaj drugačnega, kakor so ga pokazale dosedanje študije. Tiepolo je tu osvetljen z novimi argumenti in s podatki iz nekaterih še neobdelanih virov. Morassi sklepa, da je veliki Benečan, eden izmed predstaviteljev baročnega slikarstva, premagal v svoji umetnosti barok in se dvignil preko njega k vrhovom nadčasovne umetnosti. Postal je v nekem smislu klasik, kakor so klasiči Duccio, Giotto, Caravaggio, Bernini. Kritik rimskega lista sodi, da je Morassi podal zelo dobro sintezo Tiepolovega življenja in dela.

Obsevano mleko

Dobra mešana hrana in zadostno obsevanje s sončnimi žarki sta popolnoma sposobna povzročiti, da se rahitična bolezen v organizmu niti ne izcimi, kaj šele razvije. Dojenček, ki ni deležen teh dveh dobrot, pa je vedno v nevarnosti, da se ga poloti »angleška« bolezen. Značilno je, da narava sama na sebi nima zaščitnega sredstva zoper rahitis. Zdravniško dognano je, da materinsko mleko ni dovolj krepko, da bi izlečilo niti slabotne stopnje rahitisa. Otroku, ki ga napade ta bolezen s polno silo, torej ni mogoče pomagati zgolj z materinim mlekom. Toda tudi kravje mleko ni zadostno zaščitno sredstvo proti rahitisu. Vendar pa ima kravje mleko v sebi v zadostni meri snovi, ki lahko pomagajo otroku, s katerimi pa človeški organizem v dobi, ko je premalo sonca, ne more obvladati rahitisa. Da bi te snovi ne glede na letno dobo vzbudili k učinkovitemu življenju, so začeli zadnje čase odvajati provitamine v pristne vitamine, in sicer v mleku, preden ga dobe dojenčki za hrano. To mleko obsevajo na poseben način s kremenčevo lučjo ali višinskim soncem. Ideja sama na sebi je zelo preprosta, toda tehnično obvladanje problema je vse prej kakor enostavno.

V preteklih letih so zgradili razne aparate, ki zvišujejo v mleku količino vitamina D. Za velike mlekarne so morali v ta namen skonstruirati popolnoma nove naprave, ker so se pokazale naprave v manjših obratih tako v tehničnem kakor tudi v gospodarskem pogledu za nezadostne. Predvsem je bilo treba skrbeti za to, da se čas obsevanja skrči, ker se je pokazalo, da povzroča delj časa trajajoče obsevanje v mleku okus, ki spominja na ribje olje ter postaja zaradi tega nekaterim otrokom zopern. Nove konstrukcije za obsevanje mleka skrbe zaradi tega predvsem za zadostno dovajanje zraka, kar ne odstranjuje samo ozona, temveč ščiti tudi mleko, da se preveč ne segreje. Mleko, pripravljeno za obsevanje, mora namreč obdržati čimdelj časa eno in isto temperaturo. Najprimernejša temperatura je med 1 in 4 stopinjami Celzija. Da mleko obdrži čim večjo antirahitično aktivnost, pa je treba izpolniti celo vrsto pogojev, katere je dosegla znanost šele po dolgoletnih raziskovanjih.

Mleko najprej spuste na gladke ploskve, kjer je deležno kratkega obsevanja, ki traja po navadi še manj kakor eno sekundo. Najboljši učinek se pri tem doseže s popolnoma tenkimi mlečnimi ploskvami. Poleg trajanja obsevanja je važna tudi razdalja svetlobnega telesa, moč svetlobe in refleksija žarkov, ki vpliva na površno mlečne kožice. Da so tudi sestavine mleka v tem procesu velikega pomena, je razumljivo samo po sebi.

V Frankfurtu na Nemškem imajo stroje, ki obsevajo v eni sami uri 16 do 18 tisoč litrov mleka. Za ta proces porabijo 60 kilovatov električnega toka. Mleko teče pri tej proceduri skozi vodoravno ležeče cilindre, ki imajo ob straneh kremenčeve luči. Mlečna plast je pri tem procesu debela od 2 do 5 mm in se pomika naprej s takšno naglico, da je mleko izpostavljeno žarkom povprečno pol sekunde.

Provitamini D so maščobne substance. Stopnja mleka, ki gre skozi naprave za obsevanje, pa ni treba, da vsebuje določeno stopnjo maščobe. Z obsevanjem mleka dosežemo v njem zgostitev snovi D. Antirahitična učinkovitost mleka se bistveno pomnoži. Tako dobimo živilo, ka nam nudi popolno zaščito proti rahitisu.

Pred nedavnim časom so ugotovili, da se obsevanje mleka z ultravijoličnimi žarki močno popravi ter se njegova živilska vrednost zviša. Isto velja tudi za posneto mleko, ki je v stanju, da že razviti rahitis zanesljivo ozdravi. Strokovnjaki menijo, da so poskusi pokazali, da vsebuje mleko kot aktivne činitelje ne samo mlečno maščobo, temveč tudi beljakovine, v prvi vrsti lactalbumin.

Od zapada proti vzhodu skozi Azijo

Pod tem naslovom sta izšli v zadnjem času dve knjigi, katerih avtor je finski maršal Karel Gustav Mannerheim. Vrhovni poveljnik finske vojske se je podal dne 6. julija 1906, ko je bil še v ruski vojaški službi, na dolgo potovanje in pot ga je najprej peljala skozi Rusijo v Baku. Od tam je nadaljeval pot čez Kaspiško morje v Krasnovodsk ter naprej v Samarkand in Taškent, od koder si je vzel za spremstvo dva kozaka z Urala. Šel je čez Terek-davan, to je čez prelaz, ki veže ruski in kitajski Turkestan, ter prispel na tej poti v Kašgar. Kotan, Maralbaši, od tam pa je nadaljeval potovanje čez Aksu Kuldja, Urumči, Turfan Hani, Anši, Suhov, Lanhov, Siam, Kajfeng, Taj-Juan-Fu, Kvej-hvating in Kalgren ter dospel naposled v Peking, kjer je bilo njegovo več let trajajoče potovanje zaključeno.

Mannerheim je prehodil na tej poti 14.000 kilometrov pota skozi dežele, ki so bile doslej svetu bolj ali manj neznane. Ruska vlada je določila Mannerheimu nalogo študiranja razmer v notranji Kitajski in Mannerheim je pridno zbiral statistično in drugo gradivo, obenem pa reševal določena vojaška vprašanja, ki so bila s tem v zvezi. Razen vsega tega je imel nalogo voditi meteorološki dnevnik ter izvrševati antropološke meritve, kakor tudi dajati pobudo za arheološka raziskavanja.

Ko se je vrnil domov, je prinesel Mannerheim poleg svojih zapisnikov bogato skladovnico fotografskih posnetkov, namreč 1500 fotografij, ki so predstavljale pokrajine mesta, svetišča, spomenike, utrdbe, stražne stolpe mostove in vsakovrstne ljudske tipe. Med njimi je bilo posebno mnogo posnetkov cerkvene umetnosti in lamaističnega rituala. V tej stvari je bila sreča potniku posebno naklonjena kajti v Utaj-Sianu, svetem romarskem kraju lamaistov, je lahko študiral ne samo lamaistične obrede, temveč tudi zaključil svoje potovanje z obiskom pri Dalaj-lami, ki je bil takrat v nekem samostanu v Pekingu, kamor je bil prišel na svojem potovanju.

Znani poznavalec Azije Sven Hedin sodi o Mannerheimovem delu, da je to naravnost vzor potopisa in opisa ter nudi znanstveniku in laiku ogromno zanimivega gradiva za študij notranjeazijskih ljudi in plemen, njihovih šeg in običajev. Čeprav je bilo to delo dovršeno že pred 37 leti, ni izgubilo nič svoje svežosti in je aktualno še danes.

Racioniranje na Švedskem

Tudi Švedska ima, kakor mnoge druge evropske države, svojo posebno shemo za razdeljevanje živil in drugih življenjskih potrebščin. Dodelitvene dobe za živila in druge predmete so sicer drugačne kakor v Nemčiji in drugih evropskih državah, ki so v vojni, vendar je zanimivo vedeti, kako se Švedi, ki niso v vojni, prebijajo skozi čase vojne furije.

Za gostinske obrate imajo na Švedskem uvedene posebne znamke, katerih izmenjava pa je precej komplicirana. Švedski načrt za racionirana živila vsebuje pri povprečnem odraslem človeku poseben pogojni dodatek. Vsak teden ima človek, ki živi na Švedskem pravico do 20 gramov kave ali 8 gramov čaja. Vendar je pogoj za tistega, ki reflektira na kavo odnosno na čaj, da ne kupuje tobaka. Kdor ima tobačno karto in kupi cigarete ali cigare si ne more nabaviti niti kave niti čaja. Moški imajo v teku štirih tednov na razpolago 90 točk, ki jim omogočajo nakup 35 cigaret ali ustrezajočo množino drugega tobaka na teden. Tudi ženske imajo pravico do nakupa tobaka, vendar je količina, ki jo dovoljujejo ženskam, polovična v primeri z moškimi. Ženska, kisi hoče priskrbeti tobak, se mora istočasno odpovedati najmanj tretjini svojega obroka kave ali čaja.

Racionirano je tudi blago za obleke, prav tako tudi perilo. In razumljivo je, da dobiš na Švedskem tudi kurivo samo proti nakaznici. Za premog je namreč velika stiska. Švedi štedijo na moč tudi z električnim tokom in zaradi te štednje je prepovedano električno ogrevanje stanovanj. V hišah, kjer kurijo s premogom, pa je prepovedano uporabljati premog za kurjavo v kopalnicah. Poraba tople vode je zelo omejena. Dovoljeno je segrevanje kopalnic samo ob določenih dobah. Po polletnem odmoru sta bila koncedirana dva kopalna dneva za božične praznike. Naslednji kopalni dnevi pridejo na vrsto šele proti koncu letošnjega marca.

Ta shema kaže, da tudi država, ki ima navzlic sedanji vojni možnost dovoza iz prekomorskih dežel, ne more izhajati ob tem, s čimer razpolaga doma. Razmere v tej nevtralni državi so celo v mnogih pogledih slabše kakor v marsikateri drugi državi, ki nosi breme vojne.

»Stric, ali je res, da imaš same slabe lase?«

»Kako ti je prišlo tako vprašanje na misel, Tonček?«

»Ker je očka včeraj rekel, da na tebi ni niti en las dober!«

Uporaba jezikov po vojni

V »Muelcheimer Tagblattu« obravnava profesor von Leers vprašanje funkcije jezikov po vojni. Propad Francije, pravi Leers, dokazuje, da je francoski duh postal jalov ter ni več v stanu oploditi duha drugih narodov. Doba francoske duhovne vlade v Evropi je minila. Navzlic temu pa latinstvo ni izgubilo svojega pomena. Kdor ne pozna latinstva, se vedoma zapira pred velikim delom Evrope. Zaradi tega bo treba romanski duh še nadalje gojiti, toda francoščina pri tem ne bo več igrala posredovalne vloge.

Italija je skozi in skozi latinska zemlja in srce latinstva. Kdor razume in govori italijanski, mu je dan ključ do vseh latinskih narodov, ker se lahko sporazumeva ne samo z Italijani, ampak tudi s Španci, Portugalci, Francozi in Rumuni. Zategadelj velja prepričati italijanščini čim večjo pozornost. Anglija, izvaja profesor Leers, bo po sedanji vojni popolnoma propadla, zato angleščina ne bo imela nobenega pomena več.

Ruski car Aleksander II.

Častnik, ki je s skromnimi prejemki podpiral tudi svojo bolno mater, je imel premalo sredstev, pa je zato tu in tam nabiral honorarje za priložnostne članke po listih.

Car je vedel za njegove razmere in ga je nekoč pri paradi vprašal, zakaj rajši ne izda knjige.

— Če bi Vaše Veličanstvo napisalo posvetilo, bi takoj našel založnika, je pojasnil častnik.

Car je privolil in nedolgo pozneje je častnik poslal vladarju prvi del svojega romana, da bi mu napisal posvetilo. Namesto lepih besed je car vložil v knjigo 1000 rubljev in jo vrnil piscu. Tudi drugi del romana je bil napisan kaj kmalu.

Ko sta se s častnikom spet srečala na paradi, je car vprašal, kako mu je ugajalo posvetilo.

— Odlično, je dejal častnik in pisatelj, kaj podobnega dozdaj sploh še ni znano iz slovstvene zgodovine, vendar bi želel, da bi tudi ostalo pri tem.

Ko se je cesar vrnil v svojo palačo je dal častniku vrniti tudi drugi del romana, ki mu je priložil 1500 rubljev z lastnoročnim pripisom:

»Drugi in zadnji del.«

Moda in dom

Moderna dolga jopica

Pomladni kostum nam lahko nadomesti navadno temno krilo, ki mu priključimo dolgo svetlejšo jopico. Seveda dandanes s

pikami ni tako lahko, da bi mogle žrtvovati kar cel kup pik za pomladno jopico. Naša slika pa kaže jopico, ki jo lahko izdelamo iz starega, že nemodernega poletnega paletoja. Najvažnejši na tej jopici so veliki vrezani žepi, ki s svojimi širokimi loki tvorijo lepo okrasje na bokih.

*

Nekaj pomladnih drobnarij

Star kostum ali staro obleko lahko spremenimo v pravo modno zmagoslavje, če osvežimo že ponošeno oblačilo z novimi rokavicami ali z novo bluzo ali novim klobukom. Včasih zadostuje že lepa nova ru-

tica, ki z njo okrasimo prsni žep, včasih moderna zaponka ali nov vezen ovratnik. Vse te, na prvi pogled tako nepomembne podrobnosti, nam pomagajo, da začnemo novo »sezono«, kakor če bi res imele novo obleko!

*

Koristna kopriva

Čeprav je kopriva že po naravi ena izmed najmanj prijetnih rastlin, kar jih poznamo pri nas — že zaradi opeklin, ki jih pušča na koži, in zato, ker jo tako težko izkoreninimo iz tal, kamor se je vselila, je vendar bolje, da jo pustimo rasti na krajih, kjer ni v škodo kulturnim rastlinam, kakor pa da bi tam rasel kakšen nekoristen ali celo strupen plevel. Koprivo lahko uporabljamo kot hrano za prešiče, a tudi perutnino lahko krmimo z njo. Za prešiče koprivo skuhamo in primešamo k pomijam. Prešiči zelo radi jedo to mešanico, ki je zanje zelo zdrava in redilna. Za perutnino pa koprivo drobno nasekljamo in jo pomešamo z ostalo hrano. Iz koprive pa lahko napravimo tudi izvrstno pomladno prikuho, ki nam v polni meri nadomešča špinačo. Razen tega nam služi kopriva tudi kot zdravilo. V ljudski medicini jo poznajo kot izvrstno sredstvo proti izpadanju las in raznim drugim bolezenskim nadlogam. Zdravilo zoper izpadanje las si napravimo iz odcedka iz kopriv, ki ga pomešamo z vinskim kisom, in si potem s to tekočino vsak večer drgnemo kožo na glavi. Tudi pri revmatizmu si olajšamo bolečine, če s svežimi koprivami udarjamo po bolečih mestih. Kopriva je torej zelo koristen plevel, ki ga v teh težkih časih lahko s pridom uporabimo.

*

Nekaj nasvetov

Iz raznih pralnih praškov lahko napravimo uporabno milo, če nasujemo praška v malo vrele vode, ki ji po možnosti dodamo nekaj kapelj toplega mleka, nato vse skupaj dobro premešamo in nalijemo v škatlo od cikorije, dokler se ne strdi. Ko je tako pridobljeno milo trdo, ga takoj lahko uporabimo za pranje.

Iz pokvarjenih jajc dobimo izvrstno sredstvo za gnojenje geranij in drugih cvetlic, če jih razredčimo v malo vode.

Presne kosti, ki jih nekaj dni želimo ohraniti sveže, da ne dobijo duha, damo za nekaj minut v vročo pečico, da se posuše.

Majhne ostanke mila dajmo v steklenico, zalijmo z vodo in dobro pretresimo in premešajmo. Takšno razstopino mila lahko uporabimo kot šampon za pranje las ali kot tekoče milo.

*

Sodobna kuhinja

Nasitljiva jed iz makaronov. 22 dkg makaronov skuhamo v slanem kropu in odcedimo. Hkratu skuhamo bel fižol (fižolico) ali pa pogrejemo ostanek včerajšnjega fižola. Na kozici razbelimo na dobri žlici olja drobno nasekljano čebulo in dosti peteršilja, dodamo 2 žlici paradižnikove mezge in primešamo temu prežganju najprej fižol, potem pa še makarone. Jed dobro premešamo, pustimo še nekaj minut na štedilniku, potem pa jo serviramo.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

23 — Detektivski roman

Ako bi ga drž. pravdnik videl, ko sem mu povedal zdravnikova naročila, mislim, da ne bi imel nikdar poguma obtožiti ga zločina, da je umoril svojo ženo. Med preiskavo sem se približal mizi ob obtoženčevi postelji, da uradniki ne bi našli pisem in dnevnika, kajti kakor obtoženčeva mati, mislim tudi jaz, da je krivično smatrati dnevnik kot dokazilni materijal. Dnevnik je vselej izraz najslabših in najbrezupnejših trenutkov v človekovem življenju in največkrat so to le osebni izlivi, ki jih pisec ne bi upal pokazati nikomur razen samemu sebi. Star obtoženčev prijatelj sem in mirne duše izjavljam, da nikdar ne bi verjel, da piše take neumnosti. On, da bi ubil svojo ženo! On da bi postopal s svojo ženo trdo in grobo! Upam si reči, iz dvajsetletnih izkušenj, da ni v tej dvorani človeka, ki bi bil bolj nesposoben zagrešiti kak zločin.

»Vem, kaj je izpovedala bolničarka Kristina Ormsay o pokojnici in moram ji oporekati. Gospa Macallan je bila ne glede na svoje majhne nedostatke najplemenitejša ženska, kar sem jih kdaj srečal. Imela je najboljšo vzgojo, ljubila je glasbo, prekrasno je pela. Pogovori z njo so bili izredno zanimivi, bodisi ženskam bodisi moškim. Trditi, da bi utegnila biti taka ženska najprej zanemarjena, nato nečloveško zastrupljena od človeka, ki je tu pred vami, bi bilo isto kakor trditi, da sonce ni svetlo. Gospa Macallanova je bila po naravi sanjarka, ki se je rada mučila, kajti nobena ljubezen na svetu ji ni bila dovolj izbrana. Nekateri ljudje so rojeni, da bi bili nesrečni, in ena izmed teh je bila tudi gospa Macallanova. Sodni zbor ne sme pozabiti, da bi morala s finančne strani smrt gospe Macallanove pomeniti — in tudi pomeni — izgubo za njenega moža. Ko se je oženil z njo, je vztrajal pri tem, da se postavi v ženitbeno pogodbo postavka, da preide ženino osebno premoženje po njeni smrti nazaj v roke njenih staršev. Dohodki tega premoženja so se vsakokrat uporabljali za vzdrževanje lepe graščine, kajti osebne obtoženčeve rezerve, ne glede na materine, ne bi zadostovale za potrebščine, z ozirom na ogromne izdatke, ki jih zahteva vzdrževanje tako sijajne graščine. Jaz, ki poznam položaj, lahko rečem, da je mož izgubil po smrti svoje žene dve tretjini dohodkov.

»Nikdar nisem opazil ničesar, kar bi utegnilo upravičiti ženino ljubosumnost. Da bi utegnila mojemu prijatelju bolj ugajati gospa Beauly kakor njegova žena, mi je nedoumljivo, tem manj, ker ni nikdar izgubil razuma.

»Kar zadeva arzen, lahko ugotovim neko dejstvo, ki morda zasluži pažnjo sodnega dvora. Bil sem v kabinetu državnega pravdnika, ko so proučevali papirje in druge predmete, najdene v skrinjici v Gleninchu, kjer so se nahajale pokojničine toaletne potrebščine. Lahko sem opazoval državnega pravdnika, ko si je ogledoval vse te predmete. S svojim izredno dobro razvitim tipom sem odkril na pokrovu nekaj, kar me je napotilo, da sem si natančneje ogledal konstrukcijo skrinjice. Posledica tega je bilo odkritje majhnega skrivališča med lesom in podlogo, kjer sem našel tole stekleničico.«

Zdaj je bilo zaslišavanje za trenutek prekinjeno, da si je sodni dvor ogledal stekleničico in jo primerjal z onimi, ki so se nahajale v skrinjici. Te, ki so bile iz lepega kristala, izredno lepe oblike, niso bile niti najmanj podobne oni, ki jo je Dexter našel v skrivališču. Pač pa jo je spoznal drugi lekarnar, ki je izjavil, da je podobna stekleničici, v kateri je prodal arzen, in stotinam drugih stekleničic, ki rabijo lekarnarjem sleherni dan. Ker ni imela nobenega napisa, ni mogel reči, ali je to ista steklenička, ki jo je bil on prodal. Tako je branilec izgubil poslednje upanje, da bi lahko dokazal, da je bil arzen, ki ga je kupil mož, v ženini posesti. Knjigo, ki govori o uporabi kmečkih olepševalnih sredstev, so našli med drugimi pokojničinimi knjigami in je bila uporabljena kot dokazni materijal. Zmečkan papir z zrnci belega prahu je spoznal lekarnar. V zmečkanem papirju je spoznal lekarnar ovitek, v katerem se je nahajal arzen. Toda kako dokazati, da je gospa Macallanova uporabila vsebino? Vse se je omejevalo le na predpostavke, dokazi pa so odločno manjkali.

Nadaljevanje zaslišavanja Miserimusa Dexterja ni bilo več zanimivo. Ena sama stvar je omembe vredna.

»Če se ne motim, gospod Dexter,« je dejal nekoliko ironično prokurist, »imate vi neko svoje prepričanje o smrti gospe Macallanove.«

»Možno je, da imam svojo misel o tej stvari, kakor o marsičem drugem,« je odvrnila priča, »a sodni dvor naj mi dovoli, da tudi jaz nekaj vprašam: Ali sem prišel sem zato, da bi razlagal svoja prepričanja, ali zato, da bi izpovedal stvari, ki so mi znane?«

Odgovor gospoda Dexterja mi je ugajal. Njegove misli so bile očitno misli resničnega prijatelja mojega moža, povrh pa ideje nadpovprečno bistrega človeka. Utegnile bi imeti zame neizmerno ceno, ako bi ga mogla pripraviti do tega, da bi mi jih zaupal.

Ko je govoril o gospe Beaulyjevi, je napravil name globok vtis; v njegovem glasu je bilo čutiti toliko zaničevanja, da sem mislila, da ima gotovo kak vzrok za sovraštvo do nje in da ji ne zaupa. Zame bi utegnilo biti srečanje z Dexterjem jako važno; skušala bi pojasniti to, kar se sodnemu dvoru ni zdelo oportuno poglabljati.

Ko je bilo zaslišavanje končano, se je mož s svojim vozičkom vrnil po isti poti, po kateri je bil prišel ter se izgubil v nekem kotu dvorane. Državni pravdnik se je dvignil, da prebere obtožnico.

Ko sem jo prebrala, sem bila tako ogorčena, da sem iztrgala strani, ki so vsebovale obtožnico in jih zmečkala.

Peti dan procesa je bil določen za zagovor. Kakšna razlika med podlostmi, ki jih je nagrmadil državni pravdnik v svoji obtožnici ter zgovornim in ganljivim razlaganjem branilca. Zato, ko je prišel do predsednikovega povzetka, je moral ta izjaviti sodnikom, da ni mogel dobiti zadostnih in prepričljivih dokazov, temveč le pogojne dokaze.

Po eni uri brezkoristnih razprav v posvetovalnici, je sodni dvor izrekel nedoločno obsodbo v skladu s škotskimi zakoni:

NE, ZLOČIN NI DOKAZAN.

Po dvorani se je zaslišalo slabo ploskanje. Jetnik, ki so ga oprostili, je počasi odhajal, kakor človek, ki ga teži globoka bol, povešene glave, ne oziraje se na nikogar, ne da bi odgovarjal vsaj prijateljem, ki so se obračali do njega. Nesrečnež je dobro vedel, kako ga bo ta obsodba vse življenje težila. In tako bi bilo... da nisem prišla jaz.

Petnajsto poglavje

VIDIM SVOJO POT

Svitalo se je že, ko sem zaprla knjigo o procesu svojega moža. Nisem čutila utrujenosti. Kljub dolgim uram branja in razmišljanja mi ni bilo do postelje in spanja. Čudno, zdelo se mi je, da sem se šele ta trenutek prebudila, poživljena z novim sklepom.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

151. Koliko ničel ima kvadrilijon?

152. Na kolikšen del svoje prostornine se da stisniti voda?

153. Kako se imenuje belgijska denarna enota?

•

154. Krog.

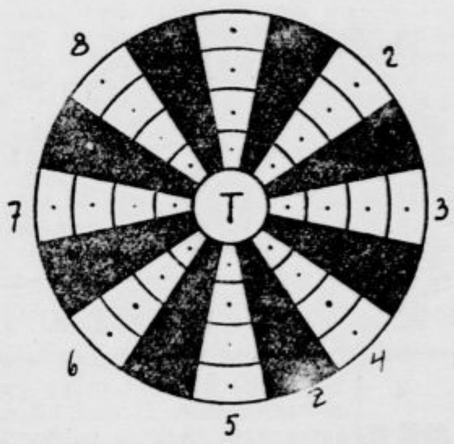

V zgornjem krogu je treba postaviti namesto točk v radialnih vrstah 32 črk tako, da dobimo v vrsti: 1—5: označba za verz, 2—6: označbo za del celote, 8—4: tujko za »istoveten«, 7—3: označbo za igranje s kartami.

Vsaka beseda ima devet črk, če upoštevamo srednjo črko T, ki je vsem skupna in že postavljena na svoje mesto.

* * *

Rešitev nalog 27. t. m.:

147. Tri mošnje (burse) so bile grb bogate rodbine van der Burse v Brüggeju, ki so se v njeni hiši vršili sestanki za dobičkarske posle. To je bil začetek modernih borznih poslov.

148. Ezopove basni se nam niso ohranile v izvirniku, temveč v latinski obdelavi Grka Fedra.

149. Izohipse so črte, ki vežejo kraje enake nadmorske višine.

•

150. Križanka.

Vodoravno: 1. kost, 4. vaja, 8. vrl, 10. cel, 11. akademija, 12. gos, 13. tul, 17. episkopat, 20. raj, 21. oko, 22. dlan, 23. Ilov.

Navpično: 1. kvas, 2. Ork, 3. Slavonija, 5. acimut, pol, 6. jej, 7. Alah, 9. Reu, 14. Verd, 15. ako, 16. atov, 18. pal, 19. ako.

Križem sveta

Italijanščina v birmanskih šolah. Iz Rangoona prihaja vest, da je v birmanskih osnovnih šolah japonščina obvezen predmet, poleg tega pa se poučujeta tudi italijanščina in nemščina, ki pa sta obvezni šele v višjih razredih birmanskih srednjih šol.

93letnik se vozi vsak dan z bicikljem. V San Giovanniju in Persicetu pri Bologni živi 93letni Alfonso Cotti. Mož je državni upokojenec in se vsak dan pelje z biciklјem na sprehod. Kljub svoji starosti ima naravnost sijajen spomin ter rad pripoveduje dogodke iz svojega življenja.

Tele s petimi nogami. V Moncalvu blizu Astia je nekemu kmetu krava povrgla teleta s petimi nogami. Odvišno nogo ima žival na zadnjem delu telesa ter je prav nič ne ovira pri hoji.

Ženin je pobegnil. V Colornu pri Parmi je doživela neka 22letna gospodična hudo razočaranje. V družbi svatov, prijateljev in znancev je pričakovala ženina, da jo odvede v cerkev pred oltar. Toda ženina ni bilo od nikoder. Da bi ga spomnili na obljubo, so poslali ponj z avtomobilom. Toda tudi avtomobil ga ni pripeljal, kajti izkazalo se je, da je ženin, med tem ko je nevesta drhteče čakala nanj, izginil brez sledu.

Racionirana potrošnja mesa na Portugalskem. Gospodarski minister portugalske vlade je izdal uredbo, ki pravi, da se je treba prilagoditi razmeram, ki jih je povzročila vojna ter zaradi tega uvaja racioniranje mesa v večjih mestih. Na kakšen način bo potrošnja mesa racionirana, še ni znano. Uredba bo uveljavljena zaenkrat samo v načelu.

Kinematografski posnetek bo pričeval pred sodiščem. V Oesthamerju na Švedskem je neki lastnik kinematografske kamere posnel avtomobilskega vozača in nekega delavca, ki sta se spopadla na cesti. Nek pasant je s fotografsko kamero dogodek posnel na ploščo. Mož je zdaj pozvan za pričo pred sodišče, kjer je predložil filmski posnetek, iz katerega bodo rekonstruirali potek dogodka. Menda bo to prvi primer na Švedskem, da nastopa film kot nema priča v procesu med ljudmi.

SPORT

Generalne skušnje so končane

Ponovni nastopi ljubljanskih nogometašev pred pričetkom domačega prvenstva

Zdaj bo pa le zares z ljubljanskim nogometom, tako so govorili po Ljubljani, posebno od petka ali sobote dalje, ko so se pojavili po ulicah barvasti lepaki z oznanili za prijateljsko tekmo tam in tam. Ti letaki so vabili v Šiško, mi posebej pa smo vabili še v Zeleno jamo in tako smo v precej živahnem nogometnem razpoloženju preživeli še zadnjo nedeljo generalnih skušenj. Spored je bil prav gotovo več kakor pester, saj je prišlo na zadnji ogled kar šest enajstoric izmed vseh osmih, ki bodo od prihodnje nedelje dalje že pričele tekmovati v pravem okviru. Najprej še enkrat za določitev četrtega udeleženca v I. diviziji, potem pa takoj dalje za točke in naslove med seboj.

Glavno prizorišče današnje prijateljske prireditve za žogo je bil Hermesov stadion v Šiški, ki je svoj letošnji otvoritveni dan doživel v skoraj mogočnem okolju. Okrog igrišča se je zbralo prav gotovo do 1000 gledalcev, kar je nov dokaz, da sport in tudi nogomet posebej

še nista izgubila svojih pristašev,

čeprav moramo reči, da je bilo med nedeljsko publiko v Šiški tudi precej priložnostnih obiskovalcev, ki jih je pot zanesla tja kar tako zaradi prostega popoldneva. Toda ne glede na to so prireditelji lahko veseli tega dobrega začetka, moštva pa potrjena v prepričanju, da imajo kljub izrednim časom le še svoj stalni krog pristašev, ki jim bo gotovo ostal zvest tudi v skorajšnjem prvenstvenem tekmovanju. In ta zavest je tudi del zadoščenja, ki ga potrebuje sportnik, da kljub nekaterim težavam sedanjega časa vztraja na svojem mestu.

Manj bučna in zunanje navdušujoča je bila prireditev na nezagrajenem travniku ob Ljubljanski cesti v Zeleni jami, toda tudi tam se je zbralo nekaj sto ožjih pristašev obeh nastopajočih, ki so pridno delali račune o razvoju bodočega prvenstva, sem in tja pa tudi utegnili prisluškovati viharnim odmevom nogometnega dvoboja daleč gori v Šiški, ki je vsekakor potekal vse bolj ognjevito kakor pred njimi samimi.

O tekmah samih, o katerih smo že dejali, da so bile zadnji poskusni nastopi pred startom v borbo za točke, ne mislimo biti podrobnejši, ne samo zato, ker so izidi sami precej zgovorni, temveč tudi zaradi tega, ker so enajstorice prav za prav prišle na igrišča samo v deloma popolnih sestavah — ali pa morda tudi prihodnjič ne bodo prišle drugačne — in je v bistvu šlo le samo za resnejše treninge na odprtem odru. Ne glede na to pa je prišlo na dan, da sta moštvi Ljubljane in Marsa — ker je bil Hermes v rokah prve — le še zmerom oni solidni garnituri, ki lahko vsak čas in tudi po dolgem odmoru ter tudi v zasilnih kombinacijah opravita svoje delo bolj ali manj po pričakovanjih. Seveda s tem nočemo trditi, da bi ono staro pravilo o okrogli žogi za naprej ne veljalo tudi za oba ta dva!

O sporedu v podrobnem torej toliko:

Ljubljana 5, Hermes 1

Prvi letošnji dvoboj med starima rivaloma v ljubljanski nogometni družini se je končal s precej visoko in prav tako zasluženo zmago Ljubljane s 5:1 (3:0). Belo-zeleni — tako jim pravimo zdaj kar tako, ker se ponašajo z imenom našega mesta — so bili v nedeljo v vseh pogledih boljši nasprotnik, tako da Šiškarji prav za prav nikoli niso ogrožali njihove zmage. To je zgovorno pokazal že izid prve polovice igre in pri tem je ostalo tudi pozneje. Tudi častni gol Hermesa je našel pot v mrežo vse prej kakor po smiselnih pripravah. V celoti je enajstorica Ljubljane zapustila najugodnejši vtis, tako da ji je tudi to pot lahko prerokovati bolj ali manj lagodno pot do sedaj dosegljivega cilja. Moštvo se je deloma preuredilo, stebri moštva pa so ostali Lah, Kroupa, Hacler, Šercer, Pelicon itd.

Tekmo je sodil g. Makovec

Mars 8, Dopolavoro t. t. 3

Marsovci, ki so si dali pred 10 dnevi izpuliti nekaj peres na šišenskem stadionu, so tudi predvčerajšnjim naleteli na poletnega partnerja in vse je že kazalo tako, da bodo še enkrat potegnili krajši konec. Do odmora je Dopolavoro vodil s 3:1 in nič ni bilo oporekati tej razliki, kolikor ni bilo važno, da se je ta čas veliki Herman sprehajal med gledalci. Po odmoru je vskočil še on in Mars je potem razpel jadra s tem večjim uspehom, ker je bil veter zanj tudi ugoden. Tobakarjem je začelo zmanjkovati sape in volje in iz dolge vrste napadov — skupnih in posameznih — se je izcimil zanje čudni in precej končni poraz 3:8. Moštvi tako na splošno nista mogli prav razviti smotrne igre, toda Mars je bil s svojo razigrano napadalno vrsto — kljub dobremu vratarju na nasprotni strani — v drugem delu igre ves čas v ofenzivi. Doberletova četa ima za seboj mnogo izkustva, ta vrlina je včasi že sama odločilna.

Tekmo je sodil g. Kos.

Ostale tri tekme te nedelje generalnih skušenj so se končale takole:

Mladika—Korotan 5:0 (2:0),
Vič—Žabjak 2:0 (1:0),
Vič jun.—Hermes jun 3:1 (3:0).

Torino se drži Livorna

Kako je minila zadnja (XXVI.) prvenstvena nedelja v Italiji?

Kdor je v nedeljo čakal presenetljivih izidov iz italijanskega nogometnega prvenstva, je prišel na račun bolj kako kdaj poprej.

To velja najbolj za pristaše udeležencev iz divizije A, od katerih so kar štirje zmagali izven doma, pa tudi po številu golov spada zadnja nedelja med najizdatnejše. Domači izidi se slabo ujemajo z napovedmi in računi v naprej, toda res pa je tudi, da gre tekmovanje že h kraju in je nekaterim moštvom skoraj prav vseeno, kaj se jim bo še primerilo v teh zadnjih nedeljah. To velja za Atalanto, ki se je dala poraziti od Venezie, enako tudi za Bologno, ki ji je obe piki odnesla Vicenza ali tudi za Fiorentino, ki je pustila ves izkupiček v Bariju. Seveda sta si pri tej igri s pikami zadnja dva iz tabele opomogla tako, da spet gojita nove nade. Bolj neprijeten je poraz, ki ga je Ambrosiana doma spravila v tekmi z Romo in zaigrala vse, medtem ko sta vodilna Livorno in Torino zmagala oba in sta zdaj tesno drug ob drugem še edina kandidata za naslov novega prvaka. Naša soseda iz Triesta je morala v Torino, kje jo je Juventus odpravil z najtežjo razliko v tej sezoni; zdaj je nevarnost zanjo še vse bližja, za odhod v nižjo divizijo.

Podobni izidi XXVI. kola v tej diviziji so bili naslednji:

v Genovi: Torino—Liguria 3:2, v Bergamu: Venezia—Atalanta 2:1, v Rimu: Lazio—Milano 4:2, v Bologni: Vicenza—Bologna 2:1, v Bariju: Bari—Fiorentina 4:2, v Milanu: Roma—Ambrosiana 2:0, v Livornu: Livorno:Genova 3:1 in v Torinu: Juventus—Triestina 6:2.

Po točkah je zdaj položaj naslednji:

1) **Livorno 37,** 2) Torino 36, 3) Juventus 33, 4) Ambrosiana 32, 5) Genova 30, 6) Bologna 28, 7) Milano 27, 8) Lazio 26, 9)-10) Atalanta in Fiorentina 25, 11) Roma 24, 12) Bari 21, 13) Vicenza 19, 14)-15) Liguria in Triestina 18, 16) Venezia 17 točk.

Modena še vodi sama

V diviziji B sta gneča in borba v njej za prva mesta še vse bolj ogorčena kakor v višjem razredu, ker je udeležencev več in jih je vsaj ena tretjina toliko enakovrednih, da vsaka izgubljena točka pomeni celo premoženje. To pot si že drugič zaporedoma kuje dobro srečo Modena, ki je spet zmagala nad Sieno in vodi zdaj sigurno sama s 35 točkami pred štirimi enajstoricami z dvema točkama manj. Sicer pa je pot do konca med temi partnerji še nekoliko daljša in glede narsikaterega še ni bila izrečena zadnja beseda.

Izidi zadnjega termina so bili naslednji:

Pescara: Pescara—Pisa 1:1, Savona: Pro Patria—Savona 2:0, Cremona: Cremonese—Novara 2:0, Videm: Udinese—Alessandria 2:0, Siena: Modena—Siena 4:1, Palermo: Palermo—Brescia 0:0, Ancona: Anconitana—Fanfulla 0:0, Rim: Mater—Spezia 0:0, Padova: Napoli—Padova 2:1.

Stanje v tabeli: Modena 35 točk, Napoli, Pisa, Spezia in Pro Patria 33, Brescia 32, Fanfulla in Cremonese 28, Padova 26, Anconitana 25, Novara 23, Pescara 22, Udinese 21, Mater 19, Alessairia 18, Palermo, Siena in Savona 17 točk.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Iz Novega mesta

n— **Življenje in smrt.** V zadnjem četrtletju je bilo v župniji Mirna peč rojenih 40 otrok, od tega dva para dvojčkov, dva mrtvorojenčka in 17 deklet. Poročili so se: Saje Anton in Muhič Jožefa, ter Slovin Franc in Kramar Ana. — Umrli pa so: 8 mesečni Pust Jože, 32 letni Žagar Franc, 37 letni Lokar Anton, 38 letni Strgar Jože, 38 letni Bevec Ignacij, 77 letna Keše Neža, 3 letna Hrastar Justina, 89 letna Ilnikar Marija, 83 letni Jerač Janez, 79 letna Kolenc Frančiška, 33 letni Rus Jože, 76 letni Pate Janez, 85 letna Hegler Marija, 36 letni Stemberher Alojzij, 55 letni Sukovič Alojzij, 65 letna Pirnar Marija, 56 letna Rajšel Apolonija, 43letni Zoran Jože, 23letni Gerdenc Anton, 37 letna Zoran Terezija, 32 letna Muhič Marija, 24 letna Pekol Rozalija, 29 letna Bobnar Neža, 43 letna Kovačič Alojzija, 21 letni Janc Jože, 34 letni Pate Alojzij, 32 letni Grabnar Janez 32-letni Kis Franc, 40 letni Zupančič Franc, 1 letna Krevs Matilda, 69 letna Hrovat Marija, 55letni Zupančič Jože, 2 dni stari Drenik Alojzij in 19 letni Povše Jože.

n— **Sestanek namestitvenih uradnikov.** V sredo je bil v prostorih novomeškega glavarstva sestanek namestitvenih uradnikov novomeškega okrožja. Sestanku je prisostvovl tudi inspektor Cav. Uff. Adriano Petronio, šef borze dela Vončina in njegov namestnik Golouh, obolelega okrajnega komisarja pa je nadomestoval njegov tajnik Varini. Na sestanku je inspektor Petronio dal uradnikom podrobna navodila o delovanju občinskih namestitvenih uradov. V svojih izvajanjih je predvsem naglasil, da se morajo vsi nezaposleni delavci prijavljati pri namestitvenih uradih svojega bivališča ter da morajo odslej delodajalci sprejemati delavce le po namestitvenem uradu.

n— **Prašičji sejem.** Ponedeljski vsakotedenski prašičji sejem na Loki je bil slabše založen s prašiči kot so bili zadnji sejmi. Zaradi velike ponudbe in malo blaga se je iznova pokazal porast cen ter so stali do 8 tednov stari prašiči za rejo od 1500 do 1800 lir. Kljub zvišanju cen so bili vsi prašiči takoj razprodani. Največ prašičev je bilo pripeljanih iz Orehovice, Kostanjevice in Št. Jerneja.

Spodnja Štajerska

Smrtna kosa. V Mariboru je umrla v visoki starosti 82 let zasebnica Marija Maheinz, nadalje sta umrli 30-letna v Sv. Ožboltu rojena podjetnica Marija Leebova in 60-letna bolniška strežnica Marija Pischetzova. V Teznu pri Mariboru je umrla 75-letna učiteljeva soproga Roza Serajnikova, rojena Spritzel. V Mariboru je umrla hčerka pomožnega delavca Ana Kranjčeva iz Nove vasi pri Ptuju. V Ljubečni je preminila 70letna ga. Marija Sodinova, vdovljena Koželjeva, rojena Mastnakova. V Št. Jakobu ob Savi je umrl Ivan Ručigaj. — V Slivnici pri Celju je po daljšem bolehanju 3. t. m. umrl veleposestnik g. Matija Selič — Vebrov ata, star 86 let. Rajni je bil vseskozi poštenjak in velik dobrotnik. Njegova izredno gostoljubna hiša je slovela daleč okrog. Mnogi, ki so našli v dijaških letih pa tudi pozneje, pri njem vedno topel sprejem in obilno obloženo mizo, se ga s hvaležnim srcem spominjajo. Naj mu bo domača zemlja lahka!

Smrt na bojišču. Dne 7. novembra je padel zapadno od Alagira poročnik v oklopnem polku Otfried Prinz iz Ptuja, star komaj 20 let. V neki zasilni vojni bolnišnici je dne 3. marca umrl bolničar Jurij Eftkowsky.

Za mrtve proglašena. Šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem je uvedel postopek za proglasitev za mrtvega v Veliko Nedeljo pristojnega Franca Polaka, ki je julija 1915. odšel na italijansko fronto in ga od leta 1917. pogrešajo. Nadalje je uveden postopek za proglasitev za mrtvega v Rečico pristojnega Ferdinanda Oplotnika, ki je baje leta 1915. padel v okolici Černovic.

Iz Konjic poroča mariborski dnevnik: Kakor povsod na Spodnjem Štajerskem so tudi v Lavričevi tovarni za usnje od 15. do 18. marca delali dnevno po dve uri več. — Dne 16. marca so pokopali v 93. letu starosti Franca Trnovška. Rajnki je v aprilu leta 1894. vstopil kot prvi delavec v Lavričevo tovarno za usnje in bil uslužben do leta 1937. — Naslednji dan so pokopali ključavničarskega mojstra in posestnika Henrika Dobnika, ki je umrl na Dunaju. Pogreba se je udeležila tudi konjiška požarna bramba in odposlanstvo štajerskega Heimatbunda. Ob grobu se je poslovil od pokojnika župan Avgust Radič.

80letnica rojstva. V Mariboru je praznovala v ponedeljek v krogu svojih sorodnikov 80letnico rojstva ga. Ana Smodejeva.

Prvi nastop gledaliških diletantov v Laškem. V okviru Heimatbunda je bilo v Laškem kot deseto v celjskem okrožju ustanovljeno gledališko društvo, ki je v razprodani dvorani prvič nastopilo z Anzengruberjevo igro »Slaba vest«. Igralci so se tako dobro izkazali, da so dobili takoj povabilo za gostovanje v Celju.

Nesreče. 46letna Terezija Celcerjeva iz Ruš je padla po domačih stopnicah in si zlomila več reber. Z reševalnim vozom so ponesrečenko prepeljali v mariborsko bolnišnico. — 14letni sin poljskega delavca iz sladkogorske okolice Alojz Peklar je padel in si zlomil desnico. — Levo nogo si je pri padcu zlomila 4letna hčerka strugarja Antonija Zorkova. Šofer Vinc. Kramberger iz Maribora je vodil traktor in s sprednjim kolesom zavozil v kanal, pri čemer se mu je zlomilo krmilo. Kramberger si je zlomil desno nogo v stegnu in dobil še druge poškodbe. — Z vrelo vodo se je oparil 6 letni sinček ključavničarja Jožef Wirt iz Maribora. Z vrelim čajem se je oparil 42-letni zidar Jožef Zeke iz Tezna. 40-letna pomožna delavka Emilija Drozgova iz Maribora je padla z lestve in si poškodovala nogo. Levo roko si je zlomil 6-letni sinček posestnika Vincenc Mlakar iz Partinja. Na Koroški cesti v Mariboru je padel z voza 76-letni viničar Karel Šunko, ki so ga z reševalnim vozom prepeljali na dom. Desno roko si je zlomil pri padcu 62letni posestnik Franc Kolar iz Cornje Polskave.

Start letalskih modelov. Pretekli četrtek je bil v Mariboru start letalskih modelov, ki jih je zgradila mladina. Udeležilo se je prireditve nad 70 dečkov. Navzoč je bil tudi zvezni vodja Steindl. Zmagovalci v posameznih skupinah so bili: Wankmüller, Skok, Verweger, Štrukelj, Domajnko Adolf in Domajnko Franc ter Jelenič.

Radio Ljubljana

TOREK, 30. 3. 1943-XXI

7.30: Pisana glasba. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Priljubljena glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Sinfonična glasba. 14.25: Pesmi za vse okuse, vodi dirigent Segurini. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Prenos iz zavoda za romansko učenje: Glasbeniki romanske filharmonične akademije. 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Pesmi. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 21.10: Operna glasba na ploščah. 21.30: Pesmi za vse okuse; vodi dirigent Segurini. 21.55: Orkester vodi dirigent Petralia. 22.15: Koncert violinista Arviga Serato-ja, pri klavirju Lidija Proietti. 22.40: Orkester Cetra, vodi dirigent Barzizza. 22.45: Poročila v italijanščini.

Kadar prodajaš, preglej »Jutrove« oglase!

Kje je pokopan Aleksander Veliki?

Baje počivajo njegovi zemski ostanki v zlati krsti pod staro mošejo v Aleksandriji

Aleksander Veliki je umrl ko mu je bilo 33 let in sicer v juniju leta 323. v svoji novi prestolici Babilonu. Podlegel je mrzlici, ki si jo je bil nakopal na poslovilni pojedini ob odhodu brodovja pod poveljstvom Nearchosa. Njegovo balzamirano truplo so prepeljali šele čez dve leti z velikim pompom v Egipt in ga pokopali v Memphisu. Pozneje je bilo prepeljano v Aleksandrijo in položeno k večnemu počitku v svetišču, zgrajenem nalašč v ta namen. Kljub vsemu iskanju in prizadevanju pa ni bilo mogoče najti cesarske grobnice v pristaniškem mestu, ustanovljenem in nazvanem po Aleksandru Velikem.

Že leta 1929. je trdil egiptski zgodovinar princ Omar Tousoum, da je Aleksander Veliki pokopan v temelju stare mošeje v Aleksandriji. Kraj njega naj bi bil pokopan njegov naslednik v Egiptu Ptolomeus. To trditev je znova postavil profesor na novi Farukovi univerzi v Aleksandriji Ibrahim el Deseuki. Ta učenjak je prišel do prepričanja, da je grob proroka Daniela v stari mošeji istoveten z grobnico Aleksandra Velikega. Oddelek za stari vek pri egiptski vladi je bil naprošen za dovoljenje, da bi smeli to grobnico odpreti. Toda odločitev o tem še ni padla. Zaenkrat se je med egiptskimi učenjaki razvnela samo živahna polemika o tem, ali je Aleksander Veliki res pokopan v zlatem sarkofagu v stari mošeji, kjer naj bi njegovi zemski ostanki še zdaj počivali.

O zemskih ostankih Aleksandra Velikega so nastale sčasoma mnoge legende. Že opetovano so namreč v Egiptu naleteli na kraljevske grobnice iz Faraonovih časov, pa tudi izven območja Aleksandrije od Kom el Šukafe do Sidi Gabra so odkrili mnogo starih grobnic in vedno je bilo sproženo vprašanje ali ne gre morda za grobnico Aleksandra Velikega. V zapadnem delu Aleksandrije se je razprostiralo nekoč veliko podzemno pokopališče Nekropola, segajoče do takozvanega Kleopatrinega pokopališča. Na tem pokopališču naj bi bili naleteli na zlato krsto z zemskimi ostanki Aleksandra Velikega zdaj tu zdaj tam. Aleksandrija je bila v starih časih središče trgovine in znanosti. Njene knjižnice, svetišča, palače in muzej so sloveli po vsem svetu. Če bodo oblasti dovolile odkriti dozdevno Aleksandrovo grobnico pod staro mošejo, bodo vsaj pojasnjena nekatera zanimiva arheološka vprašanja.

Velika železniška afera v Ameriki

Kako je zaslužil žid Jakob Schiff milijardno premoženje

Na neki železnici zasebne železniške družbe v Ameriki se je prevrnilo nekoč več vagonov in nesreča je zahtevala tudi nekaj človeških žrtev. Tudi na drugih progah podobne nesreče niso bile nič posebnega. Toda lastniki niso v nobenem primeru stopili pred javnost z očitki. Naenkrat so pa priobčili vsi večji ameriški listi dolge članke, v katerih so ostro napadali več železniških družb in zahtevali razlastitev lastnikov, češ da so zanemarjali varnostne predpise na svojih železnicah. Potujoče občinstvo so listi svarili naj se ne vozi po takih železnicah. Pisali so o slabem stanju železniških prog, o pijanih strojevodjih in nezanesljivih sprevodnikih. Javnost se je seveda razburjala in prišla tako daleč, da so stari lastniki nekaterih železnic pred gospodarskim polomom. Ljudje se namreč niso več hoteli voziti po železnicah, ki so jih listi proglasili za nevarne.

Delnice dotičnih železniških družb so zelo padle Vsi poskusi, spraviti obrekovalce pred sodišče, so se izjalovili, ker so stali sodniki na stališču da bi morali tožitelji nastopiti z dokazi. Dokazov pa ni bilo ker jih ni moglo biti. Vsaka nesreča je namerč prinesla dnevnemu tisku novo hvaležno gradivo za napade na železniške družbe, lastniki pa niso mogli dokazati, da bi nesreče ne bile posledica malomarnosti in zanemarjenosti.

Razburjena javnost pa seveda ni slutila da se skriva za vsemi napadi na železniške družbe en sam mož in da gre za zlonamerno povzročeno paniko. To je bil generalni zastopnik Rotschildovega bančnega doma Jakob Schiff, glavni delničar Loeb Kun & Komp. v New Yorku. Schiff je bil prispel v Ameriko iz Frankfurta n/M., kjer je bil Rotschildov sosed. Že davno prej je stremel po neomejeni moči in vplivu na ameriško železniško omrežje. Vedel je dobro, da bi mu ne mogel na finančnem polju noben tekmec do živega, če bi imel v rokah železnice. 10 mesecev se je ameriška javnost razburjala in Jakob Schiff je plačal 400.000 dolarjev podkupnine, da se je kampanja proti železniškim družbam neprestano nadaljevala. Ob koncu leta 1903. je pa že lahko stopil upropaščenim železniškim družbam kot zmagovalec za vrat.

Polastil se je bil 21.300 km železniškega omrežja in leta 1910. je že lahko sporočil, da so vrgle žeelznice pod njegovo kontrolo v šestih letih 500 milijonov dolarjev čistega dobička. To je celo za ameriške razmere presenetljivo. Tako ogromni dobiček je mogel spraviti Schiff zato, ker je bil znatno zvišal tarife na železniških progah. Pod neposrednim njegovim vplivom in kontrolo so bile železniške družbe in podjetja »Union Pacifik« Baltimore & Ohio, Western Telegraph Comp., National Bank of Commerce, The National City Bank, Morton Trust Bank, Columbia Bank in še mnogih delniških družb in denarnih zavodov.

A. ALEXANDER: 2

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

Oba sta planila na cesto in videla, kako je mnogo ljudi prestrašenih bežalo vsaksebi, med tem ko so se drugi mimogredoči radovedno zgrinjali na kup. Nekaj redarjev se je s težavo prerivalo skozi gnečo proti avtomobilu z razbitimi šipami, ki je stal ob robu pločnika.

Hearn je stopil k enemu teh stražnikov, ki ga je spoznal in se vzravnal v pozor.

»Kaj se je zgodilo?« ga je vprašal.

»Debelušen moški s črnimi brki je ustrelil po lastniku avtomobilu baš v trenutku, ko je stopal vanj. K sreči ga ni zadel; a tudi nam se na žalost ni posrečilo prijeti napadalca. Izginil je med množico, kakor bi trenil. Če Bog dá, nam morda napadeni kaj pove...«

Ta mah se je začul iz notranjščine avtomobila vreščeč starčevski glas in izza razbite šipe je pogledal nagubančen obraz, ki mu je čelo neposredno prehajalo v plešasto teme.

»Sramota!« je kričal starec, ves zaripel od jeze. »Pride takle razbojnik in strelja po meni. Policija gleda, nič ne stori in ga pusti, da uide. Zdaj pa zadržuje mene, ki sem bil napaden!... O, to jih nabrenkam ministru notranjih zadev!...«

»Poznate tega gospoda?« je kapetan Hearn polglasno vprašal redarja.

»Da, ali...«

»Pustite ga, naj se odpelje!« je ukazal kapitan.

Stražnik je mahnil z roko, in redarji so se neutegoma odmaknili. Obraz razjarjenega starca je izginil od okenca, avtomobil je potegnil in odbrzel.

Hearn je zamišljeno gledal za njim, dokler ni izginil v množici, nato pa je vprašal:

»Kdo je bil ta gospod?«

»Frederick Manhattan, znani multimilijonar,« je odgovoril stražnik z vsemi znaki velikega spoštovanja.

Kapetan je zažvižgal skozi zobe, se počehljal po bradi in zamrmral:

»Hudimana! Kakor kaže, utegne stvar postati zanimiva.«

2. poglavje

Dogodek na mnogoljudni Peti Aveniji ni bil minil neopažen: obrtniki in pomočniki so stali med vrati svojih prodajaln, na cesti pa se je gnetla množica radovednežev in le nerada ubogala redarje, ki so opominjali pešce in voznike, naj gredo svojo pot in ne ovirajo prometa.

Tudi gospod Ciuppik, veliki bogataš, lastnik »Steel Trust Company« in generalni ravnatelj več drugih trustov, je bil planil k oknu, ko je zaslišal strel. Kakih pet in petdeset let mu je bilo, toda na oko je bil še kar dobro ohranjen. Srednje rasti, čokat, čvrst in vzravnane postave, je zbujal vtis prezgodaj upokojenega kapitana. Njegove moške, izrazite črte so bile videti trde, posebno še, ker ni nosil naočnike, da bi jih zakrival. Kratki, mehki brki so mu senčili zgornjo ustnico, ne da bi mogli ublažiti izraz tega obličja. Da ni bil nagnjen k obilnosti, bi bil predstavljal pravi vzor suhega, hladnega, spretnega in brezvestnega Američana.

Ta mah pa je bilo njegovo vedenje docela nasprotno tistemu, ki bi si ga bil izbral resničen »yankee«: ostal je pri oknu svoje zasebne pisarne, si s koncem svinčnika zamišljeno praskal glavo, pokrito z redkimi sivimi lasmi, in nekaj minut molče gledal na cesto.

Dora Elmhurst, njegova mlada, še ne dvajsetletna tajnica, je presenečeno vzdignila glavo. Da bi se gospod Ciuppik med narekovanjem važnega pisma zamotil, je bilo nekaj redkega. Z gibčnimi prsti nared na tipkah pisalnega stroja je nepremično upirala oči v šefa in čakala.

»Naj govore kar hočejo,« je zagodrnjal Ciuppik in v skrbeh zmajal z glavo, »varnostne razmere, ki v njim živimo, so vse prej kakor vzorne! O belem dnevu sredi mesta streljajo na avtomobile. Kmalu se človek ne bo več upal na ulico!«

Naglo se je odločil in stopil k telefonu, da pokliče glavnega prokurista.

»Allan, povprašajte nekoliko, kaj se je zgodilo na cesti. Najbolj me zanima, po kom so streljali.«

Dora je bila vsa osupla, in Ciuppik, ki je opazil njeno presenečenost, se je ponižal ter ji pojasnil:

»Voz je bil razkošen, veste? Pomislite, da bi se utegnilo tudi meni zgoditi kaj podobnega. Ali mar ne?«

Dekle je prikimalo. Zdaj je razumela, za kaj gre: gospod Ciuppik se je bal atentata in je bil očitno v skrbeh za svoje življenje.

»Vaša skrb se mi zdi povsem upravičena,« je odgovorila polglasno in nekam posiljeno, zakaj besede, ki so nasprotovale njenemu pravemu prepričanju, ji niso šle nikoli rade z jezika.

»Jelite?« je živahno rekel Ciuppik. »Morda bi me kdo imel za strahopetca, kaj ne, gospodična... gospodična?...«

»Elmhurst,« mu je priskočila na pomoč.

»Točno! Gospodična Elmhurst: že ondan ste mi povedali... A tu ne gre za strahopetstvo, verjemite mi, da ne. V življenju sem zmerom pripravljen izgubiti, čeprav vse; samo v izgubo življenja ne privolim. Imejte to preprosto načelo na misli, gospodična... gospodična... sicer je pa vse eno, kako se pišete! Večina ljudi se vede tako, kakor da imajo po pol tucata življenj, ki jih lahko izgube, in potem še menijo, da je to pogum... Jaz pa pravim, da je neumnost, dà, kretenstvo!... Ali niste tudi vi mojih misli, gospodična...?«

»Mhm!« je rekla Dora, ki ni bila videti nič kaj prepričana.

Telefon je pozvonil.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani